

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

GĖSTANČIOS VASAROS SPALVOS – Rytis Motiejūnas	3
JEI KRIZĖ AR KARAS, MES BŪSIME KARTU: PIRMĄ KARTĄ DIASPOROJE GYVENANTYS LIETUVIAI IŠ 8 ŠALIŲ KAUNE MOKĖSI ORGANIZUOTI IR VYKDYTI PARAMOS KONVOJUS	5

KULTŪROS BARUOSE

IŠ SEINŲ Į VILNIŲ – LIETUVOS MOKSLEIVIŲ DAINŲ ŠVENTĘ PRISIME- NANT – Teresė Jančiulytė	7
PUNSKIEČIŲ AKCENTAI LIETUVOS MOKSLEIVIŲ DAINŲ ŠVENTĖJE „LAIKU. RATU. KARTU“ – Asta Pečiulienė	8
ŠOKIŲ MARATONAS „PAŠOKAM?“ – Asta Pečiulienė	11
ŽOLINIŲ VAINIKAI KARTAIS IŠKALBINGESNI UŽ ŽODŽIUS IR MŪSŲ VEIKSMUS – Asta Pečiulienė	13
ŽOLINIŲ VAINIKAI – Virginija Karčiauskienė	15
VASAROS ATODŪSAI	19
„VASAROS CHORAS 2026“ – Božena Bobin	23

PAŽINKIME LIETUVĄ

ŽĄSIES PAŠLOVINIMAS MUZIEJUJE – Lilija Valatkienė	24
---	----

KNYGŲ LENTYNOJE

12-OJI KNYGA – Jurgita Stankauskaitė	27
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

TRUMPAI APIE KRASNAGRŪDOS DVARO ISTORIJĄ – Janina Macuko- nienė	29
--	----

ŽMONĖS

KĄ MAN REIŠKIA BALYTŲ ŠEIMOS ARTUMAS – Vytautas Pečiulis	31
--	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

IŠ MAMOS PAVELDĖTA DRAUGĖ – Irena Vilimienė	33
---	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Žolinių eiseną Punske (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)
Šokių maratono „PAŠOKAM?“ dalyviai – Punsko LKN „Jotva“
(Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125
lld@post.pl

VYR. REDAKTORĖ Irena Vilimienė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Rasa Žukauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Batvinskienė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobin

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2026-08-28

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**

**DZIAŁALNOŚĆ MAJĄCA NA CELU OCHRONĘ,
ZACHOWANIE I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH
LUB ZACHOWANIE I ROZWÓJ JĘZYKA REGIONALNEGO**

**Zadanie publiczne pod nazwą:
Wydanie czasopism dla mniejszości litewskiej
„Aušra” i „Aušrelė”**

DOFINANSOWANIE
450 000,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
503 550,00 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
25-03-2026 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškiami tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Projektą „*Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai*“
iš dalies finansuoja
Medijų rėmimo fondas
(gauta parama projektui
– 10362 eurai).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA VILIMIENĖ

Visai neseniai dar džiaugėmės sugrįžusiais gandrais, ir štai vėl padangė ištuštėjo. Visados rugpjūčio gale apima melancholija – išskridusių gandrų, sodrios žalumos, šiltų vakarų ilgesys. Po truputį ima keistis ir kasdieniai įpročiai. Nors iš tikrųjų reikėtų pasidžiaugti, kad turime visus keturis metų laikus ir tuo pačiu galimybę stebėti metų ratą nuo gyvybės sprogo iki sustingimo baltume. Yra žmonių, kuriems gražiausias brandžios gamtos metas ruduo – jis pažeria visokių spalvų derinį, bet man smagiausias pavasaris – jis viltingiausias.

Į redakciją sugrįžome po atostogų, todėl šis „Aušros“ numeris jungtinis, taip pat jis pilnas spalvotų vasaros atodūsių ir praėjusių žolinių akimirų. Punske kultūrinis gyvenimas verda nuolatos. Tikrai šiuo atžvilgiu mūsų kraštas – tam tikras fenomenas: renginys seka renginį. Taigi ir leidinyje rasite tiek praėjusių kultūrinių įvykių aidų.

Vasaros pradžioje daug kalbėta apie padėtį Punske ir Seinų parapijose, lietuvių ir lenkų kalbų jungimą per šv. Mišias, lenkiškų elementų įvedimą per lietuviškas pamaldas Žagarių bažnyčioje ir kitus klausimus. Taigi noriu informuoti, kad lietuvių organizacijos liepos pabaigoje išsiuntė raštą Lenkijos vyskupų konferencijos pirmininkui. Jo vertimą spausdinsime kitame „Aušros“ numeryje. Dar laukiame atsakymo į minėtąjį laišką.

Sugrįžtant į mokslo metus norėtusi palinkėti tėvams ir mokytojams kantrybės, vaikams smalsumo, kad mokymosi procesas būtų ne sunki pareiga, o bendras tikslas siekti mokslo ir išminties. Sugrįžus į mokyklos suolą informuosime, kiek vaikų lanko mūsų lietuviškas mokyklas.

Gražių Jums likusių vasaros dienų!

Gėstančios vasaros spalvos

RYTIS MOTIEJŪNAS

Vasara šiemet nenustebino, o jai besibaigiant prasidėjo varginantys lietūs, retkarčiais pereinantys į liūtis ar vėtras. Lauktos šilumos beveik ir nebuvo. Kai Pietų Europą vargino kaitra ir jau beveik įprasti miškų gaisrai, Vidurio Europoje ir netgi ūkanotoje Anglijoje buvo viršyti visi karščio rekordai, Lietuvą merkė šalti lietūs, pereinantys į viesulus ir krušas. Per visus vasaros mėnesius buvo trys ar keturi savaitgaliai, kai šypsojosi saulutė, o vietos poilsiautojai užkimšdavo ne tik visus mūsų pajūrio pliažus, bet ir plentus į jį. Na, kokia gi čia vasara, jei, pavyzdžiui, rugpjūčio viduryje Vilniuje vieną dieną buvo plius 13 ir lijo? Ūkininkai tik sunkiai atsidūsta ir gaudo sausesnius pusdienius, gelbėdami derlių. O orų spėjikai vis nepataiko su prognozėmis. Nežinia, ar klimatas šyla, bet jis tikrai darosi vis bjauresnis ir labiau nenusipėjamas.

XXX

Karas Ukrainoje tęsiasi. Lyg to būtų maža, vasario pabaigoje Izraelis su JAV pradėjo bombarduoti Iraną. Tai lyg pernykščių bombardavimų tęsinys, kai praeitą vasarą buvo sudaužytas Irano branduolinių tyrimų centras ir kiti panašūs jo pajėgumai. Jau tada trimituota apie žydų ir amerikiečių pergalę. Bet pasirodo, kad ji nebuvo visiška. Iranas sugebėjo išsaugoti branduolinio kuro, reikalingo bombos sukūrimui, atsargas ir toliau sau visu tempu kūrė šį mirtinai pavojingą ginklą. Bent jau taip teigiama Vakaruose. Šikart pirmuoju taikiniu tapo pats Ajatola (dvasinis ir politi-

nis šalies vadovas) ir kiti aukščiausieji Irano vadovai. Per gan trumpą laiką sunaikinti pagrindiniai kariniai šios valstybės pajėgumai. Bet tai buvo tik pradžia. Atsakydamas į atakas, Iranas ėmė apšaudyti Izraelį, amerikiečių karines bazes Artimuosiuose Rytuose savo raketomis ir dronais. Užblokuotas Hormūzo sąsiauris, per kurį Persijos įlankos valstybės eksportuoja naftą. Pagaliau Irano sąjungininkai husiai, užėmę didelę Jemeno dalį, pagrasino užblokuosią laivybą Raudonąją jūrą, t. y. per Sueco kanalą. Suaktyvėjo ir „Hezbollah“ grupuotė Libane, apšaudanti šiaurinę žydų valstybės dalį, nenori pasiduoti ir „Hamaso“ grupuotės likučiai Gazos ruože.

Izraelio ketinimus galima suprasti ir net pateisinti. Iranas neslepia savo ketinimų sunaikinti žydų valstybę ir tai net įsirašė į konstituciją. Kaip atrodytų situacija, jei persai galėtų mosuoti savo kaimynams branduoliniu vėždu, baisu įsivaizduoti. Tačiau karas pradėtas visiškai tam nepasiruošus. Naiviai tikėtasi, kad ajatolų režimo oponentai sugebės nuversti beveik 50 metų valdantį režimą. Kol vakariečiai laukė valdžios Irane pasikeitimo, jo valdžia sugebėjo pakarti kelis ar keliolika tūkstančių (pateikiami skaičiai skiriasi) protestuotojų. Nors JAV vadovas jau keliolika kartų gyrėsi nugalėjęs Iraną ir jo sąjungininkus, paaiškėjo, kad amerikiečiai visiškai nemoka kovoti prieš dronus, o ir išgirtasis Izraelio priešlėktuvinės gynybos skydas gan skylėtas. Pasaulyje yra tik keletas valstybių, kurių kariuomenės efektyviai ginasi

nuo šių karo naujovių. Ir viena jų – Ukraina. Ne veltui daugelis atakuojamų arabų valstybių kreipėsi į ukrainiečius, prašydamos pagelbėti apsiginti nuo apšaudymų.

Apie greitą taiką Ukrainoje nekalba net ir didžiausi optimistai. Rusija bombarduoja vis nuožmiau ir žiauriau, ukrainiečiai ne tik ginasi, bet ir smogia rusiškoms naftos verslovėms ir karinėms gamykloms. Jau nieko nestebina, kai dega strateginiai objektai ne tik prie Maskvos, bet ir Urale ar vakarų Sibire. Bet atremti visa niokojančius rusų balistinių raketų smūgius vis sunkiau ir sunkiau. V. Zelenskis prašo pagalbos ir Europoje, ir Amerikoje, bet pasirodo, kad D. Trumpas jau iššaudė didesnę savo gerosios amunicijos dalį ir nespėja pasigaminti naujos. Analitikai kalba, kad po rudenį numatytų Rusijos Dūmos rinkimų V. Putinas gali skelbti ir visuotinę mobilizaciją, bet akivaizdu, kad jis Ukrainos miestų niokojimu tikisi palaužti jos gynėjų valią kovoti. Netiesiogiai Rusijos galimybes kariauti padidina ir karas Artimuosiuose Rytuose, sukėlęs pasaulinį naftos kainos augimą.

XXX

Šiomet Lietuvoje vėl pasikeitė Vyriausybė. Jau trečioji per dvejus šios parlamentinės daugumos metus. Socialdemokratai pagaliau atsikratė odiozinio Žemaitačio su jo „Nemuno aušra“ ir sulipdė koaliciją su visais likusiais, nebuvusiais ankstesnėje Seimo daugumoje. Nelikus politikojų R. Karbauskio, o dabar ir S. Skvernelio, pagaliau susitaikė dvi buvusios vieningos 2016–2020 m. Lietuvą valdžiusios partijos dalys, gavusios keletą ministerijų ir aukštesnių postų Seime. Valdžioje liko ir Lietuvos lenkų rinkimų akcija (LLRA). Tačiau po skandalo su V. Kondratovičiumi (nutekinti konfidencialūs duomenys) LSDP nutarė jį pakeisti jaunesniu partiečiu Martynu Katalynu. O jis jau spėjo atleisti ilgametį pasieniečių

vadą R. Liubajevą. Kilo nemažas šurmulyš, bet ir čia neapsieita be skandalo. Pasirodo, buvęs vadas neskubėjo informuoti apie incidentą pasienyje, kai slaptą tunelį kasę nelegalūs migrantai ne tik apkūlė juos bandžiusius suimti pasieniečius, bet net pabandė vieną jų nusitempti tuo tuneliu į Baltarusiją...

Pasieniečių vadas bent gavo ordiną už ilgametę tarnybą (bet kam tada jį atleisti?). S. Skverneliui skandalas baigėsi liūdniau. Specialiosios tarnybos išsiaiškino visokias ma-

Apie greitą taiką Ukrainoje nekalba net ir didžiausi optimistai. Rusija bombarduoja vis nuožmiau ir žiauriau, ukrainiečiai ne tik ginasi, bet ir smogia rusiškoms naftos verslovėms ir karinėms gamykloms.

chinacijas Augalininkystės tarnyboje ir kratų metu rado keletą kilogramų aukso, narkotikų bei didelę grynųjų pinigų sumą. Nors pats politikas su tuo nesusijęs tiesiogiai, bet jį įklampino jo skirti tos tarnybos valdininkai. Šitas skandalas užbaigė ne tik S. Skvernelio, bet ir konservatoriaus K. Starkevičiaus politinę karjerą (jis irgi susijęs su pažįstamų protegavimu toje tarnyboje), kuris išėjo iš Seimo, partijos ir dingio iš viešumos. Skvernelio istorija sudėtingesnė, nes jo vadovaujama partija liko be savo lyderio. Šią organizaciją ėmėsi gelbėti europarlamentaras Virginijus Sinkevičius (dabartinio premjero Mindaugo bendrapavardis, bet ne giminaitis), kuris žada net atsiskirti savo posto Briuselyje ir grįžti į Lietuvą prieš 2028 m. rinkimus. O S. Skvernelis ėmė skųstis jam uždėta apykoje, po to išlėkė atostogauti. Sakosi buvęs Nicoje. Įdomu, kur šiemet atostogavo K. Starkevičius?

XXX

Skirtingai nei praeitomis vasaromis, mūsų sportininkai nedžiugino

tautiečių skambiomis pergalėmis. Lietuvos vyrų krepšinio rinktinė susikomplicavo savo galimybes dalyvauti ateinančiame pasaulio čempionate (kartu ir olimpinėse žaidynėse). Kیلės triukšmas nepadeda siekti skambių pergalių, o kas kaltas – treneris, sporto valdininkai ar nenorintys savo šaliai atstovauti krepšininkai, nežinia. Krepšinio veteranui Rimui Kurtinaičiui belieka tikėtis stebuklo, kad jo auklėtiniai laimės visas likusias varžybas ir prasibraus į išrinktųjų tarpą. Tačiau skeptikai rodo į jaunesnių krepšininkų komandų rezultatus, kurie visai nedžiugina... Kiek daugiau džiaugsmo atnešė Mykolo Alekno sidabro medalis Europos lengvosios atletikos čempionate ir du medaliai žemyno plaukimo pirmenybėse. Tačiau lietuviški futbolo klubai ir toliau triuškinami visuose įmanomuose turnyruose. Visi viltingai žiūri į Kauno „Žalgirio“ krepšinio komandą, kurioje šiemet žais iš Amerikos sugrįžęs Jonas Valančiūnas.

XXX

Paskutinėmis savaitėmis įsisiūbavo ir vadinamasis kunigų pedofilijos skandalas. Rėksmingos antraštės užpildė visus informacijos kanalus, savo nuomones pasakė visi, kas tik norėjo. Vyrauja kategoriškas smerkimas ir reikalavimas „pataisyti“ Bažnyčią, „sutramdyti“ kunigų pedofiliją bei panašūs teiginiai. Suprantama, kad problema egzistuoja, tik keista, jog tokius patarimus dalija žmonės, tolimi nuo Bažnyčios arba net apsisukę, kad jai nepriklauso. Visiems žinomos paskutinių dešimtmečių Katalikų bažnyčios bėdos šiuo klausimu. Arkivyskupas G. Grušas siūlo labai neskubėti ir sako, kad problemos bus sprendžiamos, o kaltieji neišvengs bausmės.

Jei krizė ar karas, mes būsime kartu: pirmą kartą diasporoje gyvenantys lietuviai iš 8 šalių Kaune mokėsi organizuoti ir vykdyti paramos konvojus

AID RAID ASOCIACIJA IR PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ

Rugpjūčio 9 d. vyko pirmasis bandomasis mokymo kursas diasporai „Paramos konvojaus vairuotojas“, subūręs lietuvių bendruomenių narius ir šaulius iš Liuksemburgo, Nyderlandų, Vokietijos, Norvegijos, Prancūzijos, Austrijos, Estijos ir Lietuvos.

„Kelionės vežant paramą į Ukrainą mus išmokė, kad geras pasiruošimas yra vienas svarbiausių sėkmingos misijos veiksmų, o kartais jis gali išgelbėti ir gyvybes. Per daugelį įvykdytų misijų susisteminome svarbiausias pamokas, esminius principus ir būtiniausius elementus, padedančius užtikrinti, kad kelionė pasiektų užsibrėžtus tikslus. Konvojuje visi esame tiek stiprūs, kiek stipri yra silpniausia grandis – pavyzdžiui, pirmą kartą į misiją vykstantis vairuotojas. Todėl, remdamiesi sukaupta humanitarinės pagalbos gabenimo į Ukrainą patirtimi, šiuo baziniu kursu siekiame perduoti šias žinias kitiems kaip praktinį pasirengimo paketą. Norime, kad ir lietuvių diaspora visur būtų pasirėngusi greitai, saugiai ir efektyviai teikti pagalbą, jei jos kada nors prireiktų ir Lietuvai“, – sako Paulius Klikūnas, AID RAID asociacijoje atsakingas už misijų vykdymą.

Mokymus organizavo AID RAID asociacija kartu su Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) Pilietinio atsparumo komisija, kuriai vadovauja Irma Petraitytė-Lukšienė. AID

RAID yra Liuksemburge gyvenančių lietuvių organizacija, vadovaujama Ugnės Vitkutės. Nuo pat Rusijos plataus masto karo prieš Ukrainą pradžios ši asociacija Liuksemburge koordinuoja lėšų rinkimą, humanitarinės ir kitos būtinosios pagalbos teikimą bei pristatymą į Ukrainą. PLB Pilietinio atsparumo komisijos tikslas – diasporos pasirėngimas ir įtraukimas į Lietuvos visuotinės gynybos architektūrą.

Šešių valandų trukmės kurso metu dalyviai teoriškai ir praktiškai susipažino su konvojų organizavimu ir judėjimu, asmeniniu bei techniniu pasirėngimu, veikimu padidintos rizikos sąlygomis, teisiniais aspektais,

ryšio ir navigacijos principais bei logistikos planavimu. Mokymus vedė Paulius Klikūnas ir ats. mjr. Voldemantas Eitutis, savo patirtimi taip pat dalijosi Lietuvos šaulių sąjungos šauliai bei kiti patyrę humanitarinės pagalbos misijų dalyviai, pirmosios pagalbos mokė Noruta Kuzmaitytė – bendrosios praktikos gydytoja Prancūzijoje, Prancūzijos lietuvių bendruomenės tarybos ir valdybos narė. Praktinių užsiėmimų metu dalyviai analizavo realia patirtimi paremtus scenarijus, priėmė sprendimus ir atliko užduotis, su kuriomis gali tekti susidurti vykdant humanitarinės pagalbos konvojų misijas.

Šie mokymai – tai pirmasis

iš AID RAID asociacijos archyvo

žingsnis kuriant bazinio pasirengimo sistemą asmenims, vykdančioms humanitarinės ir materialinės pagalbos gabenimo į Ukrainą misijas. Iki šiol dauguma civilių savanorių į tokias misijas vyksta neturėdami jokio sistemingo pasirengimo, pasikliaudami likimu ir dangumi. Remiantis per daugelį paramos konvojų sukauptomis praktinėmis pamokomis, bandomasis kursas parengtas siekiant perduoti svarbiausias žinias ir bazinius įgūdžius, reikalingus saugiai planuoti bei vykdyti misijas, mažinti riziką konvojų dalyviams ir užtikrinti kuo saugesnę bei efektyvesnę pagalbos pristatymą.

„Šis kursas – konkretus pavyzdys, kaip PLB pilietinio atsparumo strategija virsta praktiniais, realiais pasiruošimo veiksmais. Taip toliau stipriname Lietuvos gynybinius pajėgumus už valstybės ribų, kad būtume pasirengę, veiktume visi greitai, efektingai ir koordinuotai“, – sako Irma Petraitytė-Lukšienė, PLB Pilietinio atsparumo komisijos pirmininkė.

PLB ir visos Lietuvos diasporos pasirengimo pilietiniam pasipriešinimui ir išitraukimo į visuotinę gynybą strategija numato tris pagrindines veikimo kryptis:

1. **Viešas palaikymas ir atsparumas:** politinė, informacinė ir diplomatinė veikla, tarptautinės paramos Lietuvai stiprinimas, diasporos išitraukimas į informacinį saugumą ir dezinformacijos paneigimą.

2. **Materialinių išteklių vadyba:** finansinės, logistinės ir humanitarinės pagalbos organizavimas, mobilizacinės pagalbos mechanizmų kūrimas.

3. **Globa, slauga ir rūpyba:** pagalba pažeidžiamiausiems Lietuvos gyventojams krizės ar karo atveju, jų

evakuacija ir saugios aplinkos užtikrinimas užsienyje.

Šie mokymai tiesiogiai prisideda prie praktinio diasporos pasirengimo stiprinimo. Jų metu dalyviai ne tik susipažino su teoriniais principais, bet ir praktiškai mokėsi organizuoti konvojaus judėjimą, saugiai kirsti kontrolės punktus, palaikyti ryšį ir naviguoti sutrikus įprastoms ryšio priemonėms, veikti oro pavojaus ar dronų grėsmės atveju, planuoti degalų, atsargų ir visos misijos logistiką. Tai praktiniai įgūdžiai, kurie gali būti svarbūs ne tik vykdant humanitarinės pagalbos misijas į Ukrainą, bet ir ateityje, jei diasporai tektų prisidėti organizuojant paramos konvojus ar teikiant logistinę pagalbą Lietuvai krizės arba karo atveju. Todėl toks pasirengimas pradedamas jau dabar – taikos metu.

Ilgalaikėje perspektyvoje kursas siekia tapti gerąja praktika ir rekomenduojamu standartu diasporos bendruomenių nariams, šauliams bei savanoriams, dalyvaujantiems logistinės paramos operacijose Ukrainai ir Lietuvai.

Organizatoriai: AID RAID, Pasaulio Lietuvių Bendruomenė

Iš Seinų į Vilnių – Lietuvos MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS moksleivių dainų šventę prisimenant

TERESĖ JANČIULYTĖ

Šią vasarą Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokiniams teko ypatinga patirtis – dalyvauti 2026 metų Lietuvos moksleivių dainų šventėje Vilniuje. Į didžiąją Lietuvos jaunimo kultūros šventę jie atvyko ne tik kaip žiūrovai, bet ir kaip aktyvūs jos dalyviai. Seinų „Žiburio“ mokyklos mokiniai grojo birbynėmis ir skudučiais, įsiliedami į didžiulį jaunųjų muzikantų būrį.

Šį kartą į Vilnių išvyko Marytė, Olivija, Liepa, Martynas, Kristijonas ir Ernestas, o kartu su jais – ir mūsų mokyklos absolventas Tomas. Nors jis jau baigė „Žiburį“, ryšys su mokykla ir lietuviška muzika nenutrūko. Tomo dalyvavimas šioje šventėje tapo gražiu pavyzdžiu, kad bendravimas su mokykla nesibaigia su paskutine pamoka.

Kelias į Vilnių prasidėjo gerokai

Teresės Jančiulytės nuotr.

Teresės Jančiulytės nuotr.

anksčiau nei išvykimo dieną. Už pasirodymo scenoje slėpė daugybę repeticijų, pastangų ir kantrybės. Mokinius groti mokė bei šventei rengė mokytojai Arnoldas Aristidas Beinaris ir Inga Vilkelienė.

Repeticijos pareikalavo daug darbo. Ansamblyje negali galvoti tik apie save – turi girdėti šalia esantį, laiku įstoti, išlaikyti bendrą tempą ir prisitaikyti prie kitų. Kartais reikėjo kantriai kartoti tą pačią vietą, ieškoti tinkamo garso, išmokti išgirsti ne tik save, bet ir visą ansamblį. Tačiau būtent tokiose repeticijose ir gimsta bendrystė. Muzikuodami kartu mokiniai mokėsi pasitikėti vieni kitais ir suprasti, kad kiekvieno dalyvio in-

dėlis yra svarbus bendram rezultatui.

Vilniuje laukė visai kitokia aplinka nei Seinuose – daugybė mokinių, muzikantų, vadovų, repeticijų, naujos erdvės ir didžiulis šventės šurmulyš. Seinų mokiniams teko suorientuoti didžiuliame renginyje, klausytis vadovų, laikytis nustatytos tvarkos ir kartu nepamiršti svarbiausio – mėgautis tuo, ką jie pasiekė. Prieš pasirodymą turbūt ne vienam teko dar kartą prisiminti savo partiją, patikrinti instrumentą, pasidairyti į draugus. Tačiau suskambus muzikai nerimas užleido vietą susikaupimui.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos mokiniams ši kelionė buvo ypatinga ir dėl to, kad jie į Lietuvos šventę atvyko iš Lenkijos. Lietuviška daina, muzika ir tradicijos jiems nėra vien vadovėlinė medžiaga – tai gyva jų pačių kasdienybės ir tapatybės dalis. Vilniuje jie galėjo tai išgyventi kartu su tūkstančiais Lietuvos mokinių.

Grįžus namo liko prisiminimai. Ne tik apie sceną ar skambėjusią muziką, bet ir apie repeticijas, kelionę, draugus, nuovargį, jaudulį prieš pasirodymą. Galbūt po kurio laiko ne visos detalės išlieka vienodai ryškios, tačiau tikriausiai ilgai išliks jausmas, kad moksleiviai buvo didelės lietuviškos šventės dalis. „Žiburio“ mokyklos mokinių kelionė į Vilnių buvo daugiau nei išvyka į didelį renginį. Tai buvo kelias, kurį reikėjo nueiti kartu – nuo pirmųjų repeticijų Seinuose iki paskutinių akordų Vilniuje.

**KARTU
LAIKU
RATU**

LIETUVOS
MOKSLEIVIŲ
DAINŲ ŠVENTĖ 2026

Punskiečių akcentai Lietuvos moksleivių dainų šventėje „Laiku. Ratu. Kartu“

ASTA PEČIULIENĖ

Šiek tiek nuslūgus emocijoms ir pajutus tikrą atostogų skonį, malonu gyventi praūžusios, dainom nuvilnijusios, šokiais nušuoliavusios, akordeonų ir pučiamųjų instrumentų muzika nuskaubėjusios Lietuvos moksleivių dainų šventės prisiminimais, kurie vis dar gyvi mūsų širdyse. Daugeliui tai buvęs pirmas sąlytis su šia švente.

Ji Punsko kraštui buvo ypatinga keliais aspektais. Pirmą, Ansamblių vakare „Metų ritmu“ pirmą kartą dalyvavo Punsko lietuvių kultūros namų choreografinio sambūrio „Jotva“ vaikų ir merginų grupės (vad.

Kornelija Mauliūtė) bei LKN vaikų liaudies meno studijos „Puniukai“ kapela (vad. Artūras Pečkaitis ir Arūnas Lekešys). Antra, į kūrybinę Ansamblių vakaro komandą dirigentu buvo pakviestas Punsko LKN kapelų „Puniukai“ ir „Klumpė“ vadovas Artūras Pečkaitis. Trečia, po ožio figūra Ansamblių vakaro koncerto metu buvo pasislėpęs VU dainų ir šokių ansamblio bei Punsko LKN „Vyčių“ šokėjas Robertas Makauskas. Ketvirta, Šokių dienoje „Ratu, ratu“ pirmą kartą dalyvavo Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus liaudiškų šokių grupė „Šalčia“ (vad. Asta Pečiulienė).

„Šalčia“

Iš Punsko LKN archyvo

„Balsynėlis“

Penkta, Šokių dienos teatralizuotoje scenoje drauge su Vilniaus universiteto teatro aktorais vaidino ir šoko Punksko LKN režisierė, vaikų ir jaunuolių teatrų „Kregždutė“ ir „Kregždė“ vadovė Monika Valinčiūtė. Šešta, Šokių dieną vyriausiuoju asistentu, tarp kitko, dirbo LMTA Klaipėdos fakulteto Šokio katedros studentas Mangirdas Vektorius. Septinta, Šokių dieną filmavimo grupėje su filmavimo kamera pirmą kartą dirbo taip pat punskietė Dominyka Pečiulytė. Aštunta, Dainų dienoje „Laiku. Ratu. Kartu“ dalyvavo Punksko lietuvių kultūros namų jaunių choras „Balsynėlis“ (vad. Egidija Grimalauskienė). Jiems tai, beje, buvo trečioji tokia šventė (pirmoji – 2012 m., antroji – 2016 m.).

Kalbant apie Lietuvos moksleivių dainų šventę dera priminti, kad pirmoji respublikinė šventė įvyko 1964 m. Pastaroji – jau devintoji, vykusį po 10-ies metų pertraukos, mat aštuntoji surengta tik 2016 m. Kita moksleivių šventė turėjo vykti 2022 m. Punksko licėjaus

šokių grupė „Šalčia“ jau buvo perėjusi atrankas ir ketino joje dalyvauti, tačiau gražius planus sujaukė visą pasaulį ištikusi koronaviruso pandemija. Visi renginiai tuomet buvo atšaukti.

Tad 2026 m. devintoji Lietuvos moksleivių dainų šventė „Laiku. Ratu. Kartu“ tarsi patranka iššovė su per 10-metį susikaupusia energija. Ji įkvėpė daugelį jaunų žmonių

susiburti Vilniuje, pajusti nenusakomą bendrystės jausmą, lietuvių kultūros išskirtinumą, išgirsti darnų lietuvių vaikų širdžių plakimą.

Šventė prasidėjo liepos 3 d. dalyvių eitynėmis „Labas, Vilniau!“. Jose dalyvavo tie, kuriems nevyko repeticija. Taigi Punkskui atstovavo LKN jaunių choras „Balsynėlis“ bei licėjaus šokių grupė „Šalčia“. Nešini Punksko vėliava su šv. Petru bei licėjaus vėliava su mokyklos logotipu, žygiavome Gedimino prospektu nuo M. Mažvydo bibliotekos iki Katedros aikštės. Smagu eiti gatvėmis, kai tave žmonės pasitinka plodami ir skanduodami „Punkskas – valio!“. Mes ir dainavome, ir skandavome, ir mojavome, ir šypsojomės susirinkusiai miniai. Po eitynių dar šiek tiek stabtelėjome Katedros aikštėje, kur vyko šventės atidarymo ceremonija bei pučiamųjų instrumentų orkestrų koncertas „Kartu skambiu ratu“. Po to pėstute leidomės į Kalnų parko estradą, kur laukėme Ansamblių vakaro koncerto. Žiūrėjome jį su dideliu džiaugsmu ir pasididžiavimu, žinodami, kad šokėjų būryje suksis ir mūsų „Jotvos“ šokėjai, su didžiausiu Lietuvos instrumentų orkestru gros ir „Puniukų“ kapelos jaunimas. Buvo gera ir dėl to, kad tą vakarą nelijo. Ansamblių vakaro programa

„Jotva“

prasisuko per keturis metų laikus. Merginų šokėjų saulė pajudėdavo ratu juos atskirdama ir įvesdama žiūrovą į naują metų laiką. Kiekvienas laikotarpis prasidėdavo folkloro ansamblių pasirodymais, po to buvo atliekami teminiai šokiai, dainos, muzikos kūriniai. Vakarą buvo įspūdingas, spalvingas, dvelkiantis lietuviškumu ir gera atlikėjų energija.

Liepos 5 d. renginių erdvėje „Arena Vilnius“ karaliavo Šokių diena. Renginys, vykstantis po stogu, duoda daugiau galimybių režisūriniam sprendimams. Apšvietimas, rekvizitai, krentantis sniegas, lietus, kabantis gandro lizdas, masė šokėjų, – visa tai lėmė, kad žiūrovų širdys nuščiavo. Čia programa taip pat sekė metų laikus, tačiau jie buvo parodyti per žmogaus gyvenimo prizmę, gamtos reiškinius, papročius, buitį. Gaila tik, kad arena riboja dalyvių kiekį ir jie šventės dvasią pajunta tik tada, kai būna scenoje. Užkulisuose vyksta „žiurkių lenk-

tynės“, kad tik suspėtum nueiti į savo vartus, į savo vietas ir laiku išeiti į savo programos dalį. Todėl ir reikia Lietuvai nacionalinio stadiono, kuris ne tik sporto renginiams pravers, bet ir bus vieta UNESCO paveldo vertybių vyksmui – Dainų švenčių Šokių dienų programoms. Šokių diena, mano nuomone, pranašoka pačių kūrėjų lūkesčius. Ir visiems dalyviams, ir žiūrovams tai buvo didžiulės emocijos, stebuklų metas.

Liepos 6-ąją Dainų diena stebino dalyvių skaičiumi ir programos įvairove. Klausėmės skambių ir melodinių dainų, vis stebėdami ekraną, ar pasirodys jame punskietės merginos. Ir ne kartą sušukom, nes ekrane šmėsteldavo vienos ar kitos besišypsantis veidelis. Šventės kulminacija buvo, žinoma, V. Kudirkos „Tautiška giesmė“. Ji suvienijo ir dalyvius, ir žiūrovus, ir visame pasaulyje gyvenančius lietuvius. 21 val. Lietuvos laiku per visą žemę skambėjo didingi ir prasmingi žo-

džiai „Lietuva, Tėvyne mūsų“.

Nuoširdžiai dėkoju visiems dalyviams, vadovams, globėjams – tėveliams, kurie dalyvavo šių metų Lietuvos moksleivių dainų šventėje. Žiūrovams tai buvo penas sielai, dalyviams – sunkus ir sekinantis (šokėjų repetitijos truko penkias–šešias dienas), bet nepaprastai malonus darbas, kurio vaisiai itin saldūs. Ačiū Punsco valsčiaus viršaičiui, kuris parūpino transportą. Dėkoju Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, skyrusiai dalį lėšų transporto išlaidoms. Nuoširdžiai ačiū vairuotojams (Sigitui, Valdui, Dariui, Juozui), kurie visada nuveždavo laiku ir į vietą.

Tikiuosi, kad visi moksleiviai, kuriems teko dalyvauti šioje šventėje, jau susirgo Dainų šventės liga, užsikrėtė pačia „nepavojingiausia“ bacila ir norės sugrįžti į tokius renginius, kada ir kur jie bevyktų. O mūsų, vadovų, širdys džiūgauja, kad dar būreliui (apie 70) Punsco krašto vaikų suteikėme progą pajusti Dainų šventės didybę. Iš jaunuolių širdžių jau nieks niekada neištrins tų emocijų, to džiaugsmo, smagumo, kurį jie patyrė, neatims prisiminimų, kurie juos lydės dar ilgai. Taip ir brandiname mūsų vaikų širdyse lietuviybės jausmą.

Šventėje dalyvavo daugiau kaip 21000 dalyvių iš visos Lietuvos, Lenkijos ir Belgijos. Ansamblių vakare pasirodė per 4000 šokėjų, muzikantų ir dainininkų, Šokių dienoje daugiau negu 5600 šokėjų, Dainų dienoje apie 9500 dainininkų.

Mes didžiuojamės dar vienu faktu: Punsco Kovo 11-osios licėjus ir Punsco lietuvių kultūros namai šiais metais švenčia savo 70-mečio jubiliejų. Taigi mums didžiulė garbė, kad tokia proga Punsco krašto vaikai ir jaunimas papildė Lietuvos mokinių gretas ir šventėje tapome darniu kūriniu.

Iš Punsco LKN archyvo

„Puniukai“

Šokių maratonas „PAŠOKAM?“

ASTA PEČIULIENĖ

Nuo 2025 m. rugsėjo Punsko lietuvių kultūros namai vykdo projektą „PAMATYK. IŠGIRSK. VEIK“, pažymėtą numeriu LTPL00409, kalbantį apie nesenstančias Česlovo Milošo idėjas, pagal Interreg VI-A Lietuva–Lenkija programą, finansuojamą Europos regioninės plėtros fondo lėšomis.

• Punsko lietuvių kultūros namams šio projekto vyksmui skirta daugiau kaip 470 tūkst. eurų (per 2 mln. zlotų).

• Punsko LKN indėlis šiam projektui – beveik 118 tūkst. eurų (daugiau kaip pusė mln. zlotų). Bet savam indėliui gautas finansavimas iš Lenkijos kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos kultūros rėmimo fondo „Promesa dla Kultury“.

Dvejus metus truncančio projekto partneriai Lietuvoje – tai Kėdainių krašto muziejus bei Kauno miesto muziejaus padalinys – Tautinės muzikos muziejus. Kaunas, Kėdainiai ir Punkskas projekte susijungia dėl savo istorinės reikšmės Nobelio premijos laureato Česlovo Milošo palikimui. Šiuo projektu siekiama atskleisti

Punsco LKN „Puniukai“

Milošo ryšius su Lenkija bei jo ištakas Lietuvoje, stiprinant abiejų tautų kultūrinį dialogą šiandienos geopolitinių iššūkių kontekste.

„PAMATYTI“ vyksime į Kėdainius, „IŠGIRSTI“ važiuosime į Kauną, o Punske yra įgyvendinama „VEIKIMO“ koncepcija. Šio projekto lėšomis ne tik organizavome ir dar organizuosime įvairius renginius (vienas

iš tokių, tarp kitko, ir buvo šokių maratonas „PAŠOKAM?“), bet taip pat įrengsime interaktyvią parodą Punsco viešojoje bibliotekoje bei dalinai suremontuosime LKN sceną (scenos remontas šiuo metu jau vyksta).

Kodėl šokių maratonas „PAŠOKAM?“? Ogi todėl, kad jis jau vyko Punske ir dar vyks pas partnerius – Kaune ir Kėdainiuose. Jo metu ne

tik turėjome progos žiūrėti, kaip kiti šoka, bet ir patys galėjome patrypti, pasimokyti nesudėtingų šokių ir smagiai praleisti vakarą. 2026 m. rugpjūčio 9-osios šiltą ir saulėtą vakarą mums šoko ir kvietė šokti Alytaus rajono kultūros centro Santaikos skyriaus vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Narpulis“ (vadovės Rasa Janeilūnienė ir Rasa Navakauskienė), Trakų raj. Rykantų universalaus daugiaviečio centro vidutinio amžiaus žmonių tautinių šokių kolektyvas „Trepis“ (vad. Aniceta Česnakauskienė), dainų ir šokių

Mokomės šokti

Dainų ir šokių ansamblis „Rudomianka“

Rykantų „Trepis“

Sentaikos „Narpulis“

Grupė „Ratilai“

ansamblis „Rudomianka“ iš Rudaminos (vad. Violeta Cereška) bei vietiniai kolektyvai: choreografinis sambūris „Jotva“ (vad. K. Mauliūtė) ir vaikų liaudies meno studijos „Puniukai“ šokėjai (vad. A. Pečiulienė).

Kol savo pasirodymais mus džiugino tik šokių kolektyvai, galėjom sakyti, kad tai buvo pusiau maratonas, bet kai ant scenos užlipo pati šauniausia Lietuvos instrumentinio folkloro grupė „Ratilai“ – prasidėjo tikrasis maratonas, kojos pačios nešė šokančius į šokių aikštelę. Tą vakarą, tarp kitko, šokom „Gransverą“, „Grecnikę“, „Ciceliukę“ ir net polonezą. Žmonės labai noriai ir aktyviai įsijungė į šokių vakarą, mat tokio pobūdžio renginys vyko pas mus pirmą kartą. Vieni sėdėjo ir su pavydu žvilgčiojo į šokančiuosius, kiti smagiai linksminosi, tretį fotografavosi prie fotosienelės, ketvirti pavargę ėjo prie vaišių stalo ragauti akį viliojančių užkandėlių, kurias mums tiekė Punsko užėiga.

Nepaprastai džiaugėmės, kad pirmame maratone, vykusiame Punske, prie Punios ežero, kurio pakrante kažkada vaikštinėjo ir Česlovas Milošas, dalyvavo taip pat mūsų partneriai, kolegos iš Kauno ir Kėdainių. Kai šalia jauti draugo alsavimą – smagiau eiti per gyvenimą ir lengviau įveikti visus iššūkius, kuriuos mums kartais ruošia kasdienybė.

Mūsų projektas tęsis iki 2027 m. rugpjūčio. Prieš mus dar daug veiklų, daug darbų. Sekite žiniasklaidą, LKN puslapį, kur kviesime į mūsų renginius, siūlysim išvykas į renginius Kėdainiuose ir Kaune, nes mus sujungė Česlovo Milošo asmenybė, jo paveldas, skatinantis žengti įdomiais ir atvirais keliais, suvedančiais žmones kultūrinei bendrystei.

Interreg **Bendrai finansuoja
EUROPOS SĄJUNGA**

Lietuva – Lenkija

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

Žolinių vainikai kartais iškalbingesni už žodžius ir mūsų veiksmus

ASTA PEČIULIENĖ

2026 metų Žolinės Punsko lietuvių kultūros namų (LKN) bendruomenei bus įsimintinos. Minėdami savo 70-mečio jubiliejų, nusprendėme pirmą kartą istorijoje nupinti Žolinių vainiką ir dalyvauti kasmetinėje eisenoje bei iškilmingoje procesijoje. Labai smagu, kad į mūsų raginimą ir kvietimą susiburti tokiai veiklai atsiliepė patys saviveiklininkai. Labai džiaugėmės, kad su savo idėjomis ir žolynais pati pirma atskubėjo „Jotvos“ senjorų šokėjų pora – Gražina ir Vitas Berneckai iš Vaitakiemio. Gražiną tuoj pat paskelbėme „vainiko pynimo

direktore“ – mat ji daugiausia patirties ir meniško žvilgsnio turi. Savo darbščias rankas „paskolino“ ir kitos „Jotvos“ moterys – Jūratė Kraužlienė, Elena Grigutienė, „Jotvos“ ir choro „Dzūkija“ dalyvė Teresė Uzdilienė, kuri į talką atsivedė ir savo anūkę Ligiją, „Dzūkijos“ dalyvė Jolanta Jonušonytė bei dvi „Vyčių“ dalyvės – Dalia Uzdilienė ir Irena Vaicekauskienė. Šios visos moterys daugiausia dirbo, kad vainikas atrodytų estetiškai ir simbolizuotų visą LKN bendruomenę. Vainiko idėjos autorė – Punsko LKN buhalterė Irena Pečiulienė. Jai iš karto mintyse

susidėliojo skaičius 70 ir lėlės, vilkinčios tautiniais drabužiais – tarsi mūsų ansambliečiai. Šone įtaisytas kryželis simbolizuoja lietuvių tautos ryšį su Aukščiausiuoju, pas kurį nuolatatos bėgame, prašydami palaimos ir užtarimo, gintarėlis po kojomis – tai mūsų rūpesčiai ir vargai, be kurių gyvenimas, pasirodo, neegzistuoja. Nupynę vainiką, išreiškėme padėką Dievui ir Švč. Mergelei Marijai už ilgametę veiklą, tuo pačiu vildamiesi, kad jie glėbos lietuvių kultūrą, kalbą ir tradicijas Punsko krašte. Nuosirdžiai ačiū dar ir Rasai Žukauskienei, kuri priskynusi, prisirinkusi žolynų atvežė juos pynusioms vainikus moterims.

Didžiausia padėka tiems Punsko LKN ansambliečiams ir vadovams, kurie pasipuošę tautiniais drabužiais ar ansamblių atributika dalyvavo Žolinių iškilmėse – eisenoje su vainikais nuo Punsko savivaldybės iki bažnyčios bei iškilmingoje procesijoje aplink bažnyčią. Paskui vainiką išsirikiavę su savo ansamblio pavadinimo juosta ėjo visų mūsų kolektyvų atstovai: „Balsynėlio“, „Dzūkijos“, „Jotvos“, Klojimo teatro, „Kregždutės“, „Kregždės“, „Puniukų“ ir „Vyčių“. „Klumpės“ muzikantai visą eiseną lydėjo grodami maršus, polkas ir valsiukus. Gera buvo žygiuoti drauge su visa didžiule eiseną, kurioje suskaičiavome 28 vainikus. Tai Punsko parapijos Žolinių vainikų

Iš Punsko LKN archyvo

rekordas. Mat ligi šiol daugiausia būdavo 26 vainikai. Žolinių vainikus nupynė šiais metais Burokų, Kampučių, Klevų, Ožkinių, Paliūnų, Pelėlių, Pristavonių, Punsco, Raistinių, Sankūrų, Šlynakiemio, Vaitakiemio, Vidugirių, Vilkapėdžių, Žvikelių kaimų gyventojai, Burokų kaimo jaunimas, Lenkijos lietuvių jaunimo sąjunga, „Gimtinės“ ansamblis, „Agnos“ ansamblis, Seinų „Kultūvės“ teatras, „Senosios klebonijos“ muziejus, Punsco licėjus, Suvalkų lietuviai, Punsco šeiminingųjų būrelis, „Carito“ senjorai, Punsco LKN, du vainikai buvo iš Lietuvos – iš Akademijos (Kauno raj.) ir Dvilų. Tikrai turime kuo džiaugtis ir didžiuotis. Apie Žolinių vainikus lai pasisako specialistai, bet jie kartais iškalingesni už žodžius ir mūsų veiksmus. Smagu, kad kelintus metus drauge su mumis melstis ir švęsti Žolinių atvyksta būrys svečių iš Lietuvos. Eiseną stebėjo žmonės, išsirikiavę abiejose gatvės pusėse. Pasijutome taip, tarsi žygiuotume Dainų šventės eisenoje – lydimi žmonių plojimų, šypsenų ir šventiškos nuotaikos.

Organizatorių akimis žiūrint pastebėta, kad galbūt Žolinių mugėje žmonių buvo šiek tiek mažiau, bet

vakaro koncertai sulaukė neregėto skaičiaus žiūrovų ir klausytojų. O tą vakarą mus linksmo „Dzūkijos armonikieriai“ iš Kapčiamiesčio (vad. Vytautas Burba), liaudiškos muzikos kapela „Bartuva“ iš Skuodo (vad. Vidmantas Valinskis) bei linksmos muzikos ansamblis „Padkava“ iš Šilalės (vad. Alvydas Juodviršis). Ant kalno vis mažiau matėsi žalio plotelio

tarp ant žolės išikūrusių klausytojų. O kai scenoje pasirodė Liudas Mikalauskas su Egidijumi Bavikinu ir galiausiai grupė „Bavarija“ – ir scena, ir kalnas, ir gatvė skendo žmonių minioje. Juolab kad ir oras buvo tarsi užsakytas – toks, koks ir turėtų būti per Žolines.

Tariu ačiū visiems už Žolinių ir Punsco miestelio šventę. Tai tikrai daugelio žmonių didžiulis darbas. Dėkoju, kad sugebate pritraukti žiūrovus, žinote jų skonius, pakviečiate puikius atlikėjus, kad šitiek metų stengiatės visiems sukurti išskirtinę šventę.

Viena iš Žolinių šventės rėmėjų buvo Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija („Globalios Lietuvos“ programa). Ačiū už skirtas lėšas, kurios pravertė užtikrinant maistą ir dovanas koncertų dalyviams.

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSienio REIKALŲ
MINISTERIJA

Žolinių vainikai

VIRGINIJOS KARČIAUSKIENĖS NUOTR.

Vasaros atodūšiai

Virginijos Jančiulytės nuotr.

Virginijos Jančiulytės nuotr.

Virginijos Jančiulytės nuotr.

Virginijos Jančiulytės nuotr.

Virginijos Jančiulytės nuotr.

Virginijos Jančiulytės nuotr.

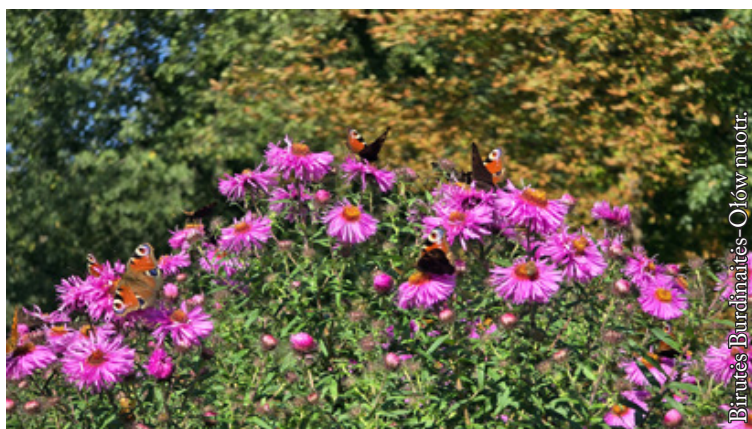

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Birutės Burdinaitės-Olšow nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

Vidos Valinčienės nuotr.

„Vasaros choras 2026“

BOŽENA BOBIN

Vasara – atostogų metas. Laiškas pailsėti, atgauti jėgas saulės spinduliuose, atsigaivinti ežero ar jūros bangose. Nors veiklų ir darbų niekada netrūksta, liepos ir rugpjūčio mėnesiais visgi bandome ieškoti erdvės daugiau atsipalaidavimui, malonumams ar naujų dalykų išbandymui. Beje, poilsis – nėra lygu gulėjimui ir nieko neveikimui. Ypač proto atpalaidavimui itin naudinga išbandyti naujus potyrius.

Tokią galimybę suteikė ir „Vasaros choro 2026“ projektas. Šios idėjos sumanytojas bei vykdytojas Arnoldas Vaznelis per socialinius tinklus pasiūlė dainuojantiems Punsco krašto žmonėms susiburti ir patirti ką nors naujo. Repetavimo tikslas buvo paruošti koncertą Punsco bažnyčioje. Užmojis ambicingas: pirmoji repeticija įvyko liepos 13 d., o renginys buvo numatytas prieš pat Žolines, lygiai po mėnesio – rugpjūčio 13 d. Sumanymas pasirodė drąsus: į chorą atėjo apie 40 įvairaus amžiaus, skirtingų dainavimo įgūdžių turinčių žmonių, o repertuaras buvo gana sudėtingas. Mat jame būta ne tik Lietuvos dainų šventėse girdėtų kūrinių ar liaudies dainų, bet ir sakralinės muzikos – naujai Arnoldo sukurtų Mišių. Tiesa, Mišių giesmių partijas repeta-

vo ne visi – vadovas šią dalį mokytis kvietė tuos, kurie laisvai skaito natas.

Tačiau gyvenime idealių dalykų nebūna. Susiklostė taip, kad Mišių dalyje dalyvavo ir „neskaitantys“, o dainuojantys labiau iš klausos. Be abejo, vadovui tai darbo nepalengvino, o tapo papildomu iššūkiu. Jis kiekvieną giesmę atliko pats visais keturiais arba penkiais balsais ir siuntė garso takelius mesendžeryje sukurtai choristų grupei. Taip buvo galima puikiai įsisavinti paskiras partijas – žiūrint į natas ir kartu klausant įrašo. Repetacijos vyko du kartus per savaitę, o artėjant koncertui – dar dažniau.

Smalsumo vedami, į choro gretas atėjo broliai su seserimis, mamos su vaikais, kaimynai (į repeticiją žygiavo vos ne ištisomis gatvėmis), žmonės, dainavę ar giedoję įvairiuose choruose, dalyvavę kituose meno ansambliuose. Ir nors tam tikrų įgūdžių kiekvienas jau turėjo, visgi buvo įdomu patirti ir išmokti ką nors naujo. Žinia, kiek vadovų – tiek darbo metodų. Arnoldas visų pirma daug dėmesio skyrė kvėpavimo pratimams, pramankštai, apšilimui, balso derinimui (ieškojome, kur balsas atsiremia į liežuvių šaknį, kur į gomurį, bandėme dainuoti „pusiau žiovaudami“). Choras tuo ir išsiskiria, kad čia nesiekama būti so-

listu, o susiderinti su savo balsų grupe taip, kad skambėtų lyg vienas sopranas, altas, tenoras ar bosas. Tada ir gaunamas švarus kelių balsų derinys, tada ir nuskamba gražiai.

Koncerto metu skambėjo ne tik „Vasaros choro“ dainuojami ir giedami kūriniai, bet taip pat Suvalkų lietuvių vokalinio ansamblio „Sūdūva“ atliekama D. Polikaičio (B. Brazdžionio žodž.) daina „Esi, dangau“, Aidžio Staskevičiaus (smuikas) ir Povilo Sendos (akordeonas) dueto atliekama B. Dvariono „Elegija (Prie ežerėlio)“ bei Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės skaitomos S. Birgelio, Just. Marcinkevičiaus, J. Degutytės eilės ir Jobo knygos ištrauka. Pianinu akompanavo Arnoldas Beinaris, būgnu grojo Justinas Rimas. Renginys vyko Punsco Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje, kurioje puiki akustika ir išskirtinė aura suteikė jam iškilmingumo bei pakilios nuotaikos. Pasiklausyti koncerto atėjo labai didelis žiūrovų būrys – šventovė buvo sausakimša.

Koncerto metu „Vasaros choro 2026“ vadovas Arnoldas Vaznelis kalbėjo, kad svarbiausia yra ramybė, sklindanti iš geros valios žmonių. Žmonių, kurie niekieno neverčiami ryžosi dalyvauti projekte, uoliai lankyti repeticijas, kruopščiai mokytis repertuaro; kurie prisidėjo prie koncerto organizavimo; kurie atėjo pažiūrėti bei pasiklausyti to, ką pavyko sukurti vos per mėnesį. Niekas čia nieko nevertė – tai buvo tiesiog spontaniškas ir teigiamas žmonių atsiliepimas į pasiūlymą padaryti ką nors kito, naujo, išskirtinio. Tai įrodo, kad kiekviename iš mūsų slypi didžiulis potencialas, kurį pakanka tik sumaniai išlaisvinti.

„Vasaros choras 2026“ – gan spontaniškas Arnoldo eksperimentas, pareikalavęs iš visų laiko ir darbo (iš tiesų po kai kurių repeticijų išeidavome kaip po rugiapjūtės), tačiau niekas tam nesipriešino ir nepriekaištavo, o atsakingai ir noriai dalyvavo procese. Kartais, sujungus balsus, nesi-sekdavo pataikyti į savo partijų natas, niekaip nepavykdavo įsiminti kurios nors kūrinio dalies melodijos, tačiau vadovas labai kantriai ir nuosekliai aiškino, kartojo, kol įsisavinome, tuo parodydamas savo profesionalumą. Kiekvieną repeticiją girdėjome ir jautėme progresą. Atskiri balsai pradėjo derėti ir skambėti vis švariau ir sklandžiau. Turbūt daugumai mūsų būtent tas momentas, kai išgirsti visų balsų gražų sąskambį – yra akimirka, kai kūnu perbėga šiurpuliukai, kai jauti, kad esi dalis kažko didelio ir galingo. Darnus choras esąs kaip jūros bangavimas: kiekvienas balsą suderinantis dainininkas yra bangų lašas – be jo banga nebūtų banga. Tiesa, vandens įsiūbavimui reikalingas vėjas ir srovės – sumanus chorvedys. Dėl to „Vasaros choro“ pasiekti rezultatai pranoکو lūkesčius. Sulaukėme gražių, skatinančių atsiliepimų, o tai rodo, kad buvo verta. Tapome dar turtingesni – praturtėjome ne tik žiniomis, naujai išmoktais kūriniais, bet ypač tarpusavio ryšiais, kartų bendravimu, naujomis pažintimis ir įžvalgomis.

Punsko bažnyčioje vykusiam koncerte chorui talkino: Valdas Šupšinskas (įgarsinimas), Vitas Nevulis (lėmos ir įrangos dalis), Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė (bažnyčios apšvietimas) bei Punsko parapijos kunigai – klebonas Andžėjus Opanovskis (Andrzej Opanowski) ir vikaras Adomas Adukauskas, suteikę bažnyčios erdvę.

Po sėkmingo renginio Punske visi „Vasaros choro 2026“ dalyviai ir vadovas nusprendėme dar kartą pasirodyti publikai ir rugpjūčio 25-osios vakarą savo repertuarą atlikome Seimų kunigų seminarijos kiemelyje.

Žąsies pašlovinimas muziejuje

LILIJA VALATKIENĖ

Pagėgių miestelyje duris atvėrė pirmasis ir kol kas vienintelis Lietuvoje žąsų muziejus. Susidomėjusių lankytojų gausa besidžiaugiančios unikalaus muziejaus įkūrėjos Svetlanos Jašinskienės kolekcijoje jau apie 2 tūkstančius žąsų. Draugų dovanoti, iš įvairiausių Lietuvos ir pasaulio kampelių atskridę paukščiai įsitaisė lentynose, ant sienų, lubų, grindų, durų ir suoliukų. Porcelianinės, medinės, iš knygų, paveikslų, pašto ženklų, dėlionių

žvelgiančios, iš meduolinės tešlos iškeptos, dainuojančios bei Lietuvos istoriją liudijančios žąsys nuteikia lankytojus linksmam „gagenimui“.

PAGĖGIAI IR ŽĄSYS

Privataus muziejaus įkūrėja S. Jašinskienė, pasakodama apie pačio Pagėgių miestelio vardo kilmę, primena kraštotyrininko Vytenio Almonaičio užrašytą versiją, kad Pagėgių pavadinimas galėjo kilti nuo laukinių žąsų gąjimo Pamario

Muziejaus įkūrėja Svetlana Jašinskienė

Lilijos Valatkienės nuotr.

Lilijos Valatkienės nuotrauka

Žąsų muziejaus mažas kampelis

pievose. O tradiciniai kasmetiniai žąsų turgūs miestelyje sutraukia lankytojus iš visos Lietuvos.

„Jei kur žąsų turi gyvuoti, tai būtent Pagėgiuose, greta Gėgės upės“, – sakė S. Jašinskienė, vedama ekskursiją žąsų pėdutėmis nužymėtu takeliu, taip sustiprindama simbolinį ryšį tarp krašto istorijos, tradicijų ir naujojo muziejaus.

DRAUGYSTĖ IR BENDRUOMENIŠKUMAS

Pasak S. Jašinskienės, muziejus gimė iš žmonių gerumo ir bendruomenės susidomėjimo jos veikla. Daugybė eksponatų atkeliavo iš bičiulių, draugų ir visai nepažįstamų žmonių. Vieni atveždavo žąsis iš sendaikčių turgelių, kiti ieškodavo žemėlapių ar senų monetų su žąsų simbolika, treči dovanojo lentynas, baldus ar tiesiog savo laiką.

Kolekcija ir muziejaus istorija prasidėjo nuo keturiasdešimt metų Švedijoje gyvenančios Laimos Anderson. Kaip pasakojo S. Jašinskienė, pažintis su Laima užsimezgė prieš kelerius metus Vilniaus knygų

mugėje, kur reklamuojant Mažosios Lietuvos žąsų turgų netikėtai buvo pasiūlyta perimti ilgus metus kauptą žąsų kolekciją. Būtent ši dovana tapo pamatu domėtis, rinkti, dalintis ir steigti muziejų.

Su žąsimis susijusios dovanos atkeliauja į muziejų vos ne kasdien. Vainuto gimnazijos lietuvių kalbos mokytojas, folkloristas Vincas Žąsytis, ilgus metus gyvenęs Pagėgiuose, muziejui įteikė tikrą žąsies sparną. Pasakojo, kad lietuvių etnokultūroje jis simbolizuoja santarvę, draugystę ir namų apsaugą nuo blogio.

Vaclovas Barkauskas iš Stoniškių gyvenvietės dovanojo žemėlapius su Lietuvos vietovardžiais, susijusiais su žąsimis. Norint juos galima aplankyti: Žąsyčiai yra Šilutės rajone, kaimas Žąsinalis ir ežerėlis Žąsinas – Šilalės rajone, Žąsūgalos kalnas stūkso netoli Telšių, Žąsaičių kaimas yra netoli Radviliškio.

Susižavėję S. Jašinskienės iniciatyva Pagėgių gyventojai ir svečiai dovanojo rankų darbo žąsis, puodelius, meno dirbinius, garsi meduolių

kepėja Nijolė Orloviene iš meduolių tešlos pagamino dailią žąsį, kuri taip pat pateko į muziejaus ekspoziciją.

Muziejaus įkūrėjos Svetlanos vyras Edmundas Jašinskas pagamino lauko duris, suolus, lentynas ir vitrinas. Netrukus visas namas bus dažomas balta ir mėlyna spalvomis. Mat šios dvi spalvos dominuoja žąsies (praminta naminių paukščių karaliene) istorijoje, tautosakoje, vaizduojamajame mene.

Kad paveikslai, knygos, žąsų figūrėlės ir kiti eksponatai žvilgtėtų, reikia juos nuolat prižiūrėti, dulkes šluostyti, grindis plauti. Savanorėms Ritai Vidraitei ir Mildai Jasevičienei dažnai tenka atsargiai iškiloti ir vėl į vietas surikiuoti eksponatus, jaukiame kiemelyje vaišinti svečius si-dabražolės arbata.

KAIP ŽĄSYS LIETUVĄ GELBĖJO

Žąsų muziejuje mano akį patraukia maža kortelė, liudijanti vieną Lietuvos istorijos faktą. Tai „Žąsies pirkimo prievolės įvykdymo kortelė“. Su antspaudu: Akc. B-vė/ „Maistas“/

Lankytojus pasitinka dainuojanti žąsis

Krautuvė 6 Nr./ Kaunas, Ukmergės p. 153 nr./ telef. 35-4. Kairėje pusėje nurodytas kortelės numeris: Nr. 192709. XX a. 4 deš.

Žąsies kortelė – tai specifinis vertybinis popierius, kuris liudija apie valstybės tarnautojo atliktą prievolę ir yra valstybės išduotas jam tarpukario laikotarpiu Lietuvos Respublikoje. Tokia prievolė buvo įvesta po to, kai Lietuvos teisingumas nuteisė Klaipėdos nacių, siekusių šio miesto prišliejimo prie nacių valdomos Vokietijos. Tada Vokietija, sakykime, įžeista ar keršydama, atsisakė pirkti Lietuvoje užsakytas užauginti ūkininkams žąsis. Kilo problema. Ūkininkai, neturėdami kur realizuoti užaugintų žąsų, kreipėsi į vyriausybę, ir ši nutarė jiems pagelbėti – įvedė visiems tarnautojams privalomą prievolę nupirkti vieną ar kelias žąsis, priklausomai nuo tarnautojo kategorijos. Įvykdžius šią prievolę, visos „žąsies kortelės“ buvo sunaikintos,

todėl jų beveik neišliko. Tai itin retas ir, kita vertus, labai įdomus reiškinys.

Ši istorinės reikšmės kortelė šandien išlikęs retas tarpukario Lietuvos ekonomikos istorijos ir maisto pramonės raidos liudijimas. Jos originalas saugomas Vilniuje, Lietuvos banko Pinigų muziejuje.

Žasų muziejaus įkūrėja Svetlana Jašinskienė (centre) su savanorėmis

BUITIS BE ŽĄSŲ – LIŪDNOKA BŪTŲ

Muziejaus kieme iškalbinga iškaba „Šioje teritorijoje draudžiama virti, kepti ir valgyti žąsis“ sukurta iš pagarbos naminių paukščių karalienei. Ta proga muziejaus vadovė S. Jašinskienė papasakojo, kad anksčiau prūsai ir Mažosios Lietuvos lietuvininkai žąsis pjaudavo adventui. Tai darydavo naktį, kad vaikai nematytų. Nupeštą žąsį svilino virš šiaudų liepsnos. Taip nuvalytas žąsis vėsindavo tvenkinio vandenyje iki vakaro.

Kaklus, sparnus ir kojas rišdavo į atskirą krėžą (ryšuliuką), taukus vartojo maistui, iš kepenų gamino paštetą, smulkias plunksnas ir pūkus naudojo patalams, o sparnus – per medaus kopinėjimą. Iš plunksnastiebio vaikams padarydavo šautuvėlį, kuriuo šaudydavo ropinėmis kulkomis.

INFORMACIJA SMALSIEMS ATRADĖJAMS

Kaip surasti privatų Žasų muziejų? Tai ne reklama. Norėdami palaikyti privačią iniciatyvą, patirti edukaciją, išgirsti istorijų iš žąsų gyvenimo ir šiaip praskaidrinti nuotaiką keliaudami, atvažiuokite į Pagėgius, į Žemaičių g. 29-uju numeriu pažymėtą namą. Galite iš anksto susisiekti su muziejaus įkūrėja ir užsisakyti ekskursiją telefonu +370 640 30377, el. paštu s.jasinskiene0517@gmail.com arba feisbuko paskyroje Žasų muziejus.

12-oji knyga

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

LIBER VITAE. Taip pavadintas naujausias Sigito Birgelio poezijos rinkinys. Prieš atsiverčiant kosmoso vaizdais pasitinkančią knygą pirmiausiai norisi išsiaiškinti pavadinimo reikšmę. Mat lotynų kalboje „Liber vitae“ reiškia „Gyvenimo knygą“. Skamba įdomiai, norisi greičiau pasinerti į žodžio magiją, kuri galbūt pažertų paties rašytojo išpažinčių, gyvenimo akimirkų įprasminimo, o gal net ir biografinių elementų dulkėną. Ar taip iš tiesų yra, kaip sufleruoja simboliniu dvyliktuoju ženklų paženklintas poezijos rinkinys? Atsiverskite 2026-ųjų leidimo „Liber vitae“ ir persikelkite į išrinktųjų pasaulį. Nebijau pasakyti, kad šis eilėraščių rinkinys irgi yra išrinktasis – tarp visų išleistų S. Birgelio kūrinių jis mano knygų lentynoje stovi pirmuoju numeriu. Galbūt taip atsitiko dėl to, kad jame nukloti žodžiai labai vaizdingi, aiškūs, nenugulę už rūko užuolaidos. Žodis moka stebinti, moka žaisti, moka sutarti su skaitytojo sąsąmone, bet ir moka kartu su svečiu atsigerti liepžiedžių arbatos. Ne be reikalo leidėjų tekste kviečiama tapti šios knygos bendrakeleiviais. Manychiau, kad su šia knyga galima būti visur ir niekur – laikyti po pagalve, kad naktį būtų galima pasitikti nuo visos dienos įspūdžių nurimusią sielą ir atvėsusį kūną. Atsargiai, „Liber vitae“ gali tapti skaitytojo nuotaikos atspindžiu. Tokiu pačiu kaip viršelyje mėnulio broliu dvyniu.

Eilių kūrėjas įteikia knygą kaip langą, pro kurį matyti metaforų lipdukais nuklijuotą erdvę. Šis ir anapusinis lyrinio subjekto pasaulis yra labai kasdieniškai paprastas, bet

reikia laikytis atsargos: neaišku, kurioje eilutėje skaitytojas ims ir nušoks į stebuklų šalies erdvę. Ten alisų nesutikau, tačiau negalima garantuoti, kad ten jų nėra, nes žodyje visgi radau katiną. Ir ne vieną. O gal vieną ir tą patį, šokinėjantį per paraštes kaip tie kieme striksintys žvirbliai? Žaidžia ne lietaus baloje, o saulės spindulių klony, kur *vaikštineja Čiurlionis*. Ausis pasiekia pianino klavišų taukšėjimas, ir nesupranti, ar čia, ar ten juo grojama. Einant žodžiams į pabaigą viskas nurimsta kaip ilgiausiai iš visų sriubų vėstanti *agurkų sriuba*. Per eiles nepavyksta pereiti greitai, neparagavus kiekvieno jų žodžio, nes gera būti ir *čia*, ir *ten*.

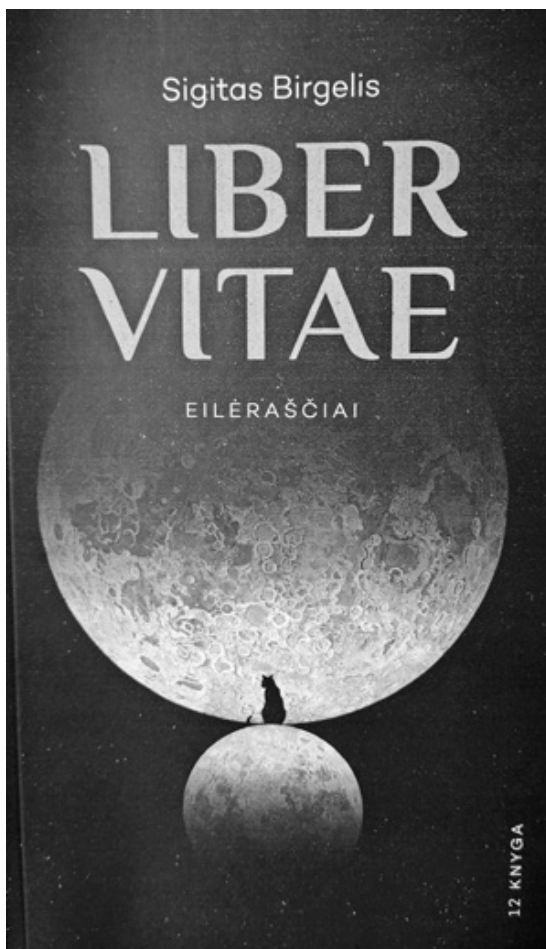
Rinkinyje dėmesį patraukia virtuvė – kiekvieno namo, kiekvienos šeimos centrinė susitikimų vieta. Virtuvė – tai nuo senų senovės artimiausia žmogui namo patalpa. Net ne patalpa, o vieta, nes tai ne šiaip sau erdvė, įstatyta tarp keturių pasaulio šalių. Čia nuo seno lietuviai kūrė gyvenimą, valgė, juokėsi, mokėsi, raudėjo, lydėjo ištekančią dukrą, motina rymojo prie langelio, laukdama pareinančio iš karo sūnaus. Čia tėvas aptarinėjo su kaimynais kaimo reikalus, skaitė uždraustą spaudą. Čia vaikai žaidė, augo, miegojo ir iš čia išėjo. Čia kartos kepė rugiais kvėpiančią duoną. Čia po suoleliu žalčiai gyveno, o virš galvų aitvarai skraidė. Čia kūrėsi lietuviški žodžiai: *dalyviai, pusdalyviai, padalyviai*.

Kartais skaitytojas netyčia apverčiamas aukštyn kojomis, tarsi suptųsi ant gyvenimo sūpynių – tai dangus, tai trupiniais nusėtos grindys. Nespėji apsižiūrėti, o jau mokyklos pirmasis suolas užnugary. Kiek išmokai,

tiesk tavo. Visa kita skaitytojo rankose. Kuklumas *ruošiasi namo be uždavinių*. Užtenka mokytis, nes pats gyvenimas – tai nesibaigiančių užduočių sprendimo pratybos. Internet atsakymų nerasime, nes *trūkinėja Wi-fi signalas*. Argi ne per greitai skaitytojas kilnojamas iš vienokio pasaulio į kitokį? Lyrinis subjektas mokosi šiuolaikinio pasaulio. Nėra laiko, nėra laiko, nėra laiko... reikia kopti į *Kalifo bokštą*. O ko laukti? *Išleisti pasaulin užaugę vaikai*, būta laimingų ir nelaimingų dienų, knygos perskaitytos, draugystės neatsisako tik keturkojis gyvūnas – jam tas pats, ar sąmonė vaikiška, ar suvaikėjusi.

Iš tiesų S. Birgelio kūrinius skaitant vieną po kito galima pačiam prikurti tokių istorijų, patekti į tokius pasaulius, kurie be mūsų valios laiko iki pačių paskutiniųjų puslapių. Galbūt taip nukloti žodžiai atvingiuoja Šešupės vaga tik nugyvenus didesnę gyvenimo dalį? Ar tai ženklas, kad kiekvienas iš mūsų gyvenimo skonį pajus nudirbęs visus Sizifo darbus, nušliaužęs ant kelių tūkstančius kilometrų, perskaitęs Šventąjį Raštą nuo pradžių iki galo? Ar tik tada su katės uodega ateis ramybė? Tokius klausimus skaitytojas kels kiekvieną kartą užsimetęs ant rankų „Liber vitae“. Vis iškels po vieną naują klausimą, nerasdamas atsakymo, nes jis slypi gerokai toliau už mėnulio.

Kartais lyrinis subjektas žodžiui užmeta nemalonaus svorio. Štai, pavyzdžiui, vienoje eilutėje malonu skaityti *šaukia laukuose basa, debesimi apsisiautusi saulė. / Jauna su vyru mėnuliu, vaikais kitų žvaigždžių*, o kitoje žodį nusveria geležies kaitra – *Saulės jėgainė laiba, nutukusi*

sąskaita už elektrą. Ir kaip taip galima skaitytoją purtyti? Pastoviai lyg *an sūplaukių*, pasakytų džiukas. O kas sakė, kad gyvenimas bus lengvas? Reikia susimokėti už elektrą. Susimokėjus užėiti ten, kur kiekviena siela nurimsta – į bažnyčią. Vietos dvasioje lyrinis „aš“ stoja akis į akį su Kūrėju, keldamas nepaprastai gilios prasmės klausimą: *Kuo šiandien nusikalto / Dievo pastatyta bažnyčia, / jeigu į ją tik vogčiomis ateina / kunigas Kazimieras Jonkaitis?* Ar ten matyti Punsco bažnyčios bokštus? Ar ten ieškoma kaltės klebonijos antrame aukšte? Tik įsigilinus į Punsco šventovės statytojo ir klebono istoriją galima daug surasti kelių, o juose dar daugiau klausimų. Lyrinis subjektas labai įdomiai tiesia skaitytojiui kelius į konkrečias vietas, istoriją, praeities vaizdinius, asmenis, regionus, o galbūt ir naujausius šio krašto įvykius.

Eilėraščiais galima akį užmesti į gyvųjų ir mirusiųjų pasaulį – atsisojus ant skaistyklos ribų pajusti pagaugais nueinančius pro karstą žibančius žvilgsnius. Jeigu yra pradžia ir gyvenimas, tai yra pabaiga ir mirtis. Dar kartą skaitytojiui primenama, kad gyvenimas yra tik vienas, bet ne vienas kelias pas Dievą. Šventojo Petro paveikslas paskambina į ausis, kad jis saugo dangaus vartų raktus. Pro tuos vartus patenkama tik už teisingus nuopelnus gyvenimui. Kartais dievybė sutinkama skaičių ir numerių sąsiuvinyje. Akcentuojama numerologijos egzistavimo tūkstantmečiais prasmė, kuri žmogų lydi visą kelią, nepriklausomai nuo to, kiek jam metų dabar, o kiek bus, kai išeis pas Jį – tik neaišku, kurį.

Akivaizdu, kad S. Birgelis rašydamas eiles gyveno savo laiko naujienomis, aiškiai įrašydamas istorinių įvykių dvasią, todėl šiandieniam skaitytojiui šis poezijos rinkinys ypač būtų gerai suprantamas, atrastų jame savo laikų veidą. Jis – kaip Žemės gravitacija, stipriai traukia lyrinio žodžio išsiilgusį. Kableliai, taškai, daugtaškiai – žmogus pakabinamas tarp savo rašto, tarp reikšmių, simbolių, pulsuojančios gamtos ir Aukščiausiojo. Visą laiką ieškoma savo vietos, keliamas gyvenimo prasmės klausimas, sprendžiama atėjimo į žemę atsitiktinumo ir aiškaus plano lygtis, bandoma į praeitį pasižiūrėti per dinamišią stiklą, kad būtų aišku dėl nuveiktų darbų, numintų takų, perskaitytų knygų, išgertų kavų kiekio. Eilėraščiai atspindi artimą santykį su supančia aplinka, tarsi dirgintų kiekvienas žiemos šerkšnas, ausį paliestų švelnus drugelio šnabždėjimas. Lyrinio „aš“ jautrumas florai ir faunai turi neįkainojamą reikšmę gyvenimo kokybei pajusti, o tuo pačiu ir kitam atsiverti, pasakyti *myliu*.

Išėjimai ir grįžimai, kelionė ir

stovėjimas, aš ir tu, mes ir Jis – nuolatinės priešingybės, pasitinkančios skaitytoją tvirto žodžio nugludintose eilėse. Tad minėtų sūpynių jausmas nėra būdingas tik eilėraščių rinkinio pradžioje. Skaitytojas supuojausi nuo pirmo iki paskutinio puslapio. Vaikystės jausmą patiriantysis nusiupa iki gyvenimo slenksčio pabaigos, kuri neturi būti liūdna. Priešingai. Čiurlioniškų spalvų paletė nuspalvinta, nostalgiška, tėvų rankomis palaiminta.

Svarbu pažymėti, kad poeto eilėse minimi anksčiau išleisti eilėraščių rinkiniai. Ar S. Birgelis vainikuoja svarbiausius kūrybinio gyvenimo darbus, kuriuose patupdė savo išpažintį, šilta paklode užklojo niekam neišsakytas mintis? Galbūt uždarydamas vieną rašomojo žodžio langą, atidaro naują *Su orchidėja kitame lange, / gyvenimo laiptų labirintuose*. Šiaurės pašvaistė pažeria pirmosios nakties priešpriešų sandūrą. Nei tai meilės jausmo, nei nusivylimo proveržis. Atgaivos ieškoma fotoaparato galybėje, tarsi pats kūrinio autorius norėtų pasakyti, kad šį vaizdą pagaujančią įrenginį atsiuntė Dievo pasiuntinys, norėdamas duoti galimybę sugauti laiką arba pabėgti nuo laiko, kuriame nelieta vietos sau.

Šokinėjant nuo vienos knygutės dalies prie kitos, rankos sustoja ties *Rhapsodia*. Poezija susilieja su muzika, netikėtai ima skambėti viskas aplink. Net ir katino murkimas sukelia nevaldomą pirštų judėjimą. Ar tu senas, ar jaunas, muzika amžiaus neskaičiuoja. Juk su demencija ateina dar viena jaunystė. O gal ta pati, nebaigusi darbų, pažymėta ilga pertrauka. Ir galiausiai – buvo jos pradžia, tai bus ir pabaiga. Jeigu atėjo, tai turės ir išeiti. Vienam reiškia nakties tamsumą, o kitam išaušusį rytą. Juk po nakties ateina diena, po audros – šviesa, po mirties – naujas gyvenimas. Čia ar ten? Išsiaiškinsim apvertę *žemės rojų danguje*.

Trumpai apie Krasnagrūdės dvaro istoriją

JANINA MACUKONIENĖ

Rašant apie mūsų krašto lietuviškus kaimus, reikėtų paminėti ir Krasnagrūdą, nors tarpukariu šio kaimo tradicine prasme, atrodo, nebuvo ir nevyko čia jokia lietuvių kultūrinė nei švietėjiška veikla. Galbūt pavieniai dvare dirbantys ir čia gyvenantys lietuviai kartais prisijungdavo prie gretimuose sodžiuose organizuojamos lietuviškos veiklos, tačiau konkrečių liudijimų apie tai nepavyko rasti. Penkių tomų leidinyje „Vilniaus glogota“ Krasnagrūda paminėta tik kartą, pasakojant apie Žagarių kryžiaus statybą: „1935 balandžio 13, 21 d. Tą dieną Šv. Kazimiero draugijos skyrius Žagarių kaime pastatė akmeninį kryžių. Kryžius buvo užsakytas ir padarytas Suvalkuose dar 1934 m. Jame buvo šis užrašas: „Auka Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos Žaga-

rių skyrius. 1933–1934 Šv. Metai“. Kryžių norėjo pastatyti kaimo kapinaitėse. Paaiškėjo, kad tos kapinės yra Krasnagrūdės dvaro žemėje. To dvaro savininkas kapinėse kryžiaus statyti neleido.“

Dar baudžios laikais Žagariai ir arčiau Krasnagrūdės dvaro esantys kaimai jo valdomose žemėse ėjo baudžiavą. O tarpukariu šiame dvare dirbo tik pastoviai įdarbinti ir prie pat jo apgyvendinti žmonės, kuriuos aplinkiniai vadindavo dvariokais. Reikalui esant uždarbiauti čia ateidavo ir Žagarių, Dusnyčios ar kitų kaimų gyventojai, bet tik kaip konkretiems darbams pasamdyti darbininkai (tai žinau iš pasakojimų). Dvaro savininkai tada buvo Bronislovas Kunatas (1929 m. jis turėjo 414 margų žemės), o kiek vėliau jo dukros Gabrielė Lipska ir Janina

Niementovska. Kaip dalyvaujantis dvaro valdyme minimas ir Gabrielės vyras Lipskis.

Kaip teigia dabartiniai buvusio Krasnagrūdės dvaro nuomininkai, seserys Kunataitės vertėsi taip pat priimdamos dvare vasarotojus. Jų svetingumu naudojosi ir garsusis Česlovas Milošas (Bronislovas Kunatas buvo jo motinos dėdė).

Išlikę keletas pasakojimų apie baudžios laikus Krasnagrūdės dvare, kuriuos pagal Liudvikos Raudonavičiūtės-Petruškevičienės pasakojimus užrašė Juozas Vaina („Nuo Punsko iki Seinų“, t. II, p. 149–150). Vienas iš jų: „Ėjo baudžavų po tris dienas sau ir ponu, o paskui buvo lyčnų kavalkų lauko, tai davė išsikapliuoc – grikiams sėc. Ir išėj ukazas ir liko toj žamė visų.“ Kitas pasakojimas: „Ponai buvo neprispausci. Kap žmogus aj pro šalį – lankės, ba smirdėj baudzaunykas. Miltus ir toliau pirkko nor žmonės kuldami mindė javų. Buvo Kunacienė, generolo duktė, bet paskiau su žmonėm gerai sugyveno.“

STABINGIO VALDŲ IR KRASNAGRŪDŲ DVARO SENJOJI ISTORIJA

Ieškant seniausių liudijimų apie Krasnagrūdą, tiksliau – apie valdas, kuriose vėliau įsikūrė šis dvaras, aptiktas 1522 m. dokumentas. Jame aprašomos ribos žemių, kurios karaliaus Žygimanto Senojo pavedimu buvo dovanotos Pševalo vietininkui, karaliaus raštininkui ir maršalkai Kopočiui (Kopoć Wasilewicz). Tose ribose buvo dideli plotai, besitęsiantys

nuo Berznyko iki dabartinių Lumbių, su Galadusiu, Stabingiu, Pircežeriu ir daugeliu kitų ežerų. Šios valdos buvo vadinamos Stabingio valdomis. Spėjama, kad jų pirmasis centras buvę Dvarčėnai. Laikui bėgant valdos buvo dalijamos tarp palikuonių, bet 1640 m. dar priklausė Kopočių giminei. Apie 1676 m. dalis Stabingio valdų, kurių sudėtyje buvo Krasnagrūdės ir Jonišio palivarkai, atiteko Liškiavos dvaro savininkei Kristinai Konstancijai Giblytei, Povilo Podchocimskio ir antrojo vyro Vladislovo Jurgio Kosilos žmonai. Po jos mirties Liškiavą pasiliko antrasis vyras. Vėliau jis fiktyviu pardavimo aktu Liškiavos valdas padovanojo Seinų dominikonams. Kitas žemes paveldėjo šeši K. K. Giblytės vaikai iš abiejų santuokų. Vienas iš jų, kun. Dominykas Podchocimskis, generalinis dominikonų pamokslininkas, savo dalį iš Krasnagrūdės ir Jonišio valdų taip pat padovanojo Seinų dominikonams, o šie pardavė netikrai jo seseriai Joanai Helenai Kosilaitei-Piontkovskai. Piontkovskių sūnus Kazimieras buvo Lazdijų starosta. Jų šeima supirkinėjo Stabingio valdas iš turinčiųjų paveldėjimo teisę. Tarp paveldėtojų buvo taip pat LDK etmonas Kazimieras Sapiega ir Lydos maršalka Rimvydas. 1739–1744 m. Stabingio valdos priklausė Kauno stalininkui Antanui

Dubiskiui ir jo žmonai Teresei, vėliau paveldėtojais tapo jų vaikai Kazimieras, Jonas ir Antanina Dubiskiai.

1789 m. Seinų apskrities bajorų valdų sąrašė matome, kad didžiulės Stabingio valdos priklausė jau keturiems savininkams. Mus dominančią Krasnagrūdą, kurioje buvo įsikūręs palivarkas, kartu su Beržinių, Gavieniškių ir Žagarių kaimais 1785 m. iš Gardino rotmistro Sivickio nupirko Motiejus Eismontas (Eysymont), Gardino ekonomijos viceadministratorius. Vėliau jis savo valdas gerokai padidino, supirko bemaž visas buvusias Stabingio valdas – jam priklausė 4 palivarkai ir 8 kaimai, tačiau pagrindinę rezidenciją įkūrė būtent Krasnagrūdoje (tada buvo rašoma Krasnohruda). Eismontas 1793 m. Žagariuose pastatė medinę bažnyčią, kurios rūsiuose įrengė giminės laidojimo vietą.

Krasnagrūdės valdose prieš 1830 m. įsikūrė Maciejoviznos gyvenvietė, o vėliau Pagavieniškės kaimas. Taip pat buvo panaikintas Stabingio palivarkas, o jo vietą užėmė Dvarčėnai. Po Motiejaus Eismonto mirties Stabingio valdų paveldėtojais tapo jo vaikai: Antanas, Ignas, Juozapas, Aloyzas, Mykolas, Petronėlė Morozienė ir Rozalija Laskovičienė. Visi Eismonto sūnūs ėjo aukštas pareigas Rusijos administracijoje. Didelės valdos buvo

padalintos 1832 m. Jų dalis su Krasnagrūdės dvaru atiteko sūnaus Igno našlei Viktorijai Lunevskaitėi, jos antrajam vyrui Juzefui Bohdanovičiui (Seinų apskrities žandarmerijos komendantui, mirusiam 1840 m.), sūnui Ričardui ir vyro broliui Aloyzui. Ričardas Krasnagrūdės savininkas buvo dar 1851 m. Vėliau įsigijo kitas valdas ir persikėlė į Varšuvą, kur tapo Lenkijos Karalystės izdo komisijos valdininku. Po jo jau 1857 m. Krasnagrūdės valdų savininkas buvo Teofilis Kunatas, ėjęs Kalvarijos apskrities taikos teisėjo pareigas. Jis – Česlovo Milošo prosenelis.

Pasigilinę į archyvuose išsaugotą medžiagą apie dvarų ir valdų savininkų kaitą aiškiai matome, kad didieji žemvaldžiai nebuvo visiškai apsaugoti nuo bankrotų, o tuo labiau nuo karų ir įvairių politinių perversmų, kai prarasdavo didelį turtą. Būdavo ir nesantaikos ar teismų tarp paveldėtojų. Nelabai aišku, kaip carinės Rusijos patikėtiniai Eismontai išnyko pamažu iš Krasnagrūdės ir kitų Stabingio valdų savininkų gretų. Ši pavardė kiek vėliau atsirado Dusnyčios kaimiečių sąrašė, nors nežinia, ar tai tų didžiūnų palikuonys. Po Antrojo pasaulinio karo, pasikeitus santvarkai, Krasnagrūdės dvaras, kaip ir kitos didesnės valdos, buvo nacionalizuotas, o savininkai išvaryti. Dvaro žemes padalijus visų pirma jame dirbusiems žmonėms, įsikūrė nedidelis Krasnagrūdės kaimas. Gana didelėje dalyje valdų nuo senesnių laikų augo miškas, kuris perėjo valstybės nuosavybėn.

Seniausių laikų Krasnagrūdės ir visų Stabingio valdų istorijos faktai surinkti iš J. Visnievskio (J. Wiśniewski) straipsnio „Dzieje osadnictwa w powiecie sejneńskim od XV do XIX wieku“, paskelbto leidinyje „Materiały do dziejów ziemi sejneńskiej“, išleistame Balstogėje 1963 m. Naudotasi taip pat B. Kviklio „Mūsų Lietuvos“ III t. ir kitais šaltiniais.

Ką man reiškia Balytų šeimos artumas

VYTAUTAS PEČIULIS

Kai netektis aplanko pažįstamus, atgyja prisiminimai. Pranešus apie Punske mirusią Genutę Grigutienę, atminty iškilo Balytų šeima. Genutė, kiek prisimenu, visuomet buvo vadinama Genės vardu. Kaip rašoma dokumentuose, nežinau, bet mano gyvenime ji buvo Genė. Prisimenu, jog šeima ją vadindavo Geniute.

Kai pradėjau lankyti mokyklą, Genutė buvo ketvirtame skyriuje, rytinėje trečio ir ketvirto skyrių pamainoje. Ji su kitu mokiniu prižiūrėjo mokyklos krautuvėlę, kuri buvo ant sienos pakabintoje nedidelėje spintelėje. Prieš jiems išeinant namo popietinės pamainos pirmo ir antro skyrių mokiniai galėjome nusipirkti sasiuvinį, pieštuką, trintuką ir kitų reikmenų. Pamatęs, kad vyresnės klasės mokinys turi piešimui už sasiuvinį kelis kartus didesnį, sulankstomą, su kartono viršeliais piešimo lapų rinkinį, paklausiau Genutę, kiek jis kainuoja. Atsakė, kad du zlotai. Nudžiugęs padaviau dviejų grašių monetą. Genutė paaiškino, kad reikia dviejų zlotų banknoto, ir parodė, kaip jis atrodo. Tokio amžiaus turėjome mažą supratimą apie pinigų vertę.

Gyvenom kaimynystėje, mus skyrė vienas bendras kaimynas, todėl dažnai tekdavo žaisti su Balytų vaikais. Kartą nuėjus kieme pasitikusi maža mergaitė pasakė: „Mūs Jonukas eina pas kunigėlį.“ Ką tai reiškia, neįsivaizdavau, bet kitais metais su to Jonuko jaunesniu broliu Jurgiu ėjom pas kunigėlį pasiruosti Pirmajai Komunijai. Į Pirmosios Komunijos

pamokas. Jurgį į Punską atveddavo Genutė, nes vienas bijojo keliauti. Kai broliukas kartais imdavo verkti, jį guodė ir ramino.

Mokėmės su Jonu ir Jurgiu. Jonas buvo metais vyresnis, leistas metais vėliau. Abu broliai ir aš buvome tame pačiame skyriuje. Visos pamokos vestos lenkų kalba. Pradžioje buvę didelių sunkumų. Juk dauguma pirmokų nesuprato lenkų kalbos. Aš truputį gaudžiausi, ką mokytojas sako, nes kaimynai buvo lenkų šeima. Su manimi kalbėdavosi lietuviškai, bet tarpusavyje lenkiškai. Girdėdamas pradėjau kai kuriuos žodžius suprasti ir kai ką sakyti. Balytų broliams buvo sunkiau. Jonas

buvo uždaresnis, o Jurgis verkdamas sakydavo mokytojui, kad nesupranta. Mokytojas išversdavo klausimą į lietuvių kalbą ir paaiškindavo, ką tai reiškia, lenkiškai. Prisimenu, kai jau rašėme rašalu, vienas iš brolių knygų krepšiu užkabinęs parvertė rašalinę, kurią vadindavom kalamoruku. Kad išsigelbėtų iš padėties, Jonas išvalė savo juodomis pirštinėmis ir mokytojas nepastebėjo.

Netoli kaime buvo ežeras, kuriame buvę vėžių. Eidavom jų pasigauti. Brolių giminės gyveno prie ežero. Jiems padedant po akmenimis rasdavom keletą vėžių. Sužinojome, kad tamsoje vėžiai išlenda iš po akmenų ir vaikščioja dugnu.

Su Magdalenos Balytienės šeima. Iš kairės sėdi Natalija, Magdalena Balytienė ir Genutė, stovi Jurgis, Cecilija, buvęs kaimynas Vytautas Pečiulis, Kazimieras, Zita, Jonas ir Julija

Iš Vytauto Pečiulio asmeninio albumo

Natalijos vestuvės. Iš kairės stovi Genutė Balytaitė, Vytautas Pečiulis ir Ieva Krakauskaitė, sėdi Julija Balytaitė

Kad juos pamatytum, reikėdavo pasišviesti, geriausia degančia šiaudų kuokšte. Nusinėsdavom kiekvienas po ryšulėlį. Jį uždegus matydavosi vėžiai. Pabraidžioję pusės ežero pakraščiais pasigaudavom jų arti pusšimčio. Apie vidurnaktį namo eiti vienas bijodavau. Pernakvojus ryte Balytienė vėžius išvirdavo. Ir savo dalį gražių raudonų vėžių parsinėsdavau namo.

Balytų šeimoje buvo vienuolika asmenų: tėvai, močiutė, kurią visi vadindavo mamyte, ir aštuoni vaikai – trys berniukai ir penkios mergaitės. Balytienė savo mamą vadino mamyte, tai ir visi vaikai močiutę taip vadino. Vasarą vieni miegodavo name, kiti svirne ir kai kurie ant šieno kluone. Žiemą namas būdavo perpildytas: dalis miegodavo virtuvėje, kiti vadinamojoje stuboje (didelis kambarys prie virtuvės). Kai merginos paaugo, sutvarkė kamara ir ten įsirengė sau miegamąjį.

Tapęs paaugliu, kai kaime būdavo šokiai, nueidavau ir aš. Kartą išėjus iš

Balytų kiemo pašaukė mane Genutė. Pasiūlė eiti su ja ir pašokti pirmą šokį. Man tai buvo didelė garbė. Buvusi tokia taisyklė, kad vakaruškose atėjusieji prisijungdavo prie šokančiųjų.

Būdami paaugliai, sumanėm apdengti skiedromis gyvenamąjį namą, nes stogas buvo prastos būklės. Aš išmokau tai daryti, kai pas mus dengė tvartą pasamdyti dengėjai. Pasigaminom skiedrų, nulupom seną stogą ir pradėjom su Jonu ir Jurgiu dengti. Vyriausios seserys Natalija ir Genutė dirbo parduotuvėje Punske. Gyveno išsinuomotame kambaryje. Natalija ruošėsi tekėti. Kai vieną pavakarę parvyko namo, pamačiusi nuluptą seną stogą ir aplink namą primėtyta jo liekanų, pradėjo barti: ką mes darom, juk po mėnesio bus vestuvės, o aplink namą netvarka. Paaiškinau, kad per savaitę apdengsim namą ir sutvarkysim aplinką. Užbaigėm dengti, surinkom seno stogo likučius ir jau vaizdas buvo kitoks. Kitą kartą, kai parvyko, pamačiusi džiaugėsi pagražėjusia troba. Turbūt iš džiaugsmo pakvietė mane būti pabroliu su jos jaunesne sesute Julija. Man buvo aštuoniolika, o mano pamergei šešiolika. Susitikdavom retai, nes mano pamergė lankė Punsko licėjų ir gyveno kartu su vyresnėmis seserimis. Į kaimą dažnai neparvykdavo, kur vaikystėje augom, kaip sakydavo, tam pačiam kieme.

Praėjus dviem mėnesiams po vestuvių išvykau gyventi į Kanadą, bet ryšius su Balytų šeima palaikėme. Kanadoje prasidėjus piršlyboms buvo viengungių, kurie norėjo atsikviesti merginas. Vienam daviau adresą Genutės, turėdamas mintyje: jei ji atvyks, man bus galimybė prisivilioti jos jaunesnę seserį, kuri buvo vestuvėse pamergė. Tačiau Genutės Kanada nesudomino. Ji ištekojo už Benedikto Grigučio, su kuriuo praleido visą gyvenimą.

Vaikystėje, kai išmokau skaityti, pastebėjau, jog prie Balytų namo esančios lentelės su sodybos numeriu apačioje parašyta „Succ. Jerzego Sitkewicza“. Nesupratau, kodėl. Vėliau paaiškėjo, kad anksčiau čia gyveno Sitkai. Mirus Jurgiui Sitkai ir ištekinus Magdalena, į žentus atėjo Jonas Balyta. Kai parvykau į gimtinę 1971 metais, Jonas Balyta buvo miręs, o man viešint mirė Ona Sitkienė (dalyvavau jos laidotuvėse).

Parvykus į tėviškę 1987 metais susirinko pas Kastantą ir Nataliją Pykius visi Balytų šeimos palikuonys. Dalyvavo motina Balytienė, jos aštuoni vaikai su antrosiomis pusėmis ir anūkai. Darydamas nuotraukas, sumaniau padaryti vieną su šeimos „patriarche“ ir jos vaikais. Tai buvo nepakartojama nuotrauka. Grįžęs į Kanadą, padidinau ir įrėminęs pasiunčiau. Kai lankydavausi kitomis progomis, Balytienė man dėkojo ir mane aukštino už tą paveikslą. Laike ji garbingoje vietoje ir vertino tiek pat, kiek ir šventųjų paveikslus.

Paskutinį kartą susitikom, kai vaikai surengė motinos 90 metų jubiliejų. Suvalkuose banke norėjau išsikeisti pinigų. Man išeinant pakilo nuo stalo jauna moteris ir užkalbino lietuviškai. Pasisakė, jog ji Julijos dukra, ir pakvietė į močiutės pokylį. Malonu buvo dalyvauti ir susitikti dalyvaujančius ne tik vaikus, bet ir kaimynus. Kitą kartą jau Magdalenai mirus su visais susitikom pirmųjų Jono mirties metinių mišiose ir vaišėse. Tada paskutinį kartą bendravau su Genute. Nuoširdžiai pasikalbėjom. Pasiskundė, kad „kurca, silpnai girdži“.

Iš aštuonių Jono ir Magdalenos Balytų vaikų trys vyriausieji mirė – Natalija, Jonas ir Genutė. Gimtinės padangėje gyvena Jurgis, Julija, Cecilija ir Zita, Kanadoje Kazimieras. Gyvenime visko būta – ir džiaugsmo, ir liūdesio. Svarbiausia, jog auga naujoji karta.

Esu dėkingas likimui, kad leido nuo vaikystės pažinti Balytų šeimą.

Iš mamos paveldėta draugė

IRENA VILIMIENĖ

Pradedant 30 metų Punsco licėjaus jubiliejumi kiekvieną kartą suvažiuodavo mano mamos klasiokai. Jie – pirmoji Punske pradėjusi mokslus lietuvių licėjaus laida. Iš daugiau kaip 20 atėjusiųjų į pirmą klasę po ketverių metų šią mokyklą baigė tik 10 asmenų: mano mama Julija Ališauskaitė, Teresė Bendoriūtė, Ignotas Berneckas, Jonas Jankeliūnas, Sigitas Krakauskas, Irena Nevulytė, Anelė Matulevičiūtė, Petras Savickas, Danutė Šimilevičiūtė ir Jonas Vaičiulis. Įvairiai klostėsi jų likimai – vieni su Punsku susiejo savo gyvenimus, tačiau daug jų vėjas nubloškė į Lenkijos gilumą ar net už Atlanto. Kiek pamenu, į Punską jie sugrįždavo minėti licėjaus jubiliejų. O šiemet iš jų visų 70-metį dalyvavo tik vienas Sigitas Krakauskas... Laikas tvarko savaip. Nebuvo ir mamos draugės Teresės Bendoriūtės. Tada ji

Juozo Vainos muziejuje. Trečia iš dešinės Teresė Bendoriūtė

Iš Irenos Vilimienės asmeninio albumo

Teresė Bendoriūtė

jau gulėjo mirties patale. Liepos 5 d. iškeliavo ir amžinojo poilsio atgulė Punsco kapinėse prie savo motinos.

Teresė Bendoriūtė paskutinius beveik trisdešimt metų praleido Suvalkuose, šiauriniame miesto rajone. Ji nemėgo būti dėmesio centre, nesistengė atkreipti į save aplinkinių dėmesio, todėl gal daugeliui mūsų liko mažai pažįstama. Tačiau tikrai tai buvo mąsli, išmintinga ir įdomi asmenybė. Jei paskambindavau jai sekmadienio vakarą, išgirdavau, kad ką tik grįžo iš vakarinių Mišių. Tačiau ne ties tikėjimo paslaptimis baigėsi jos susidomėjimai. Tai buvo šviesi, apsiskaičiusi, pasauliu besidominti moteris. Jau būdama netoli 80-ies išgijo planšetę, išmoko naudotis internetu ir daug įrašų

stebėdavo „Youtube“ platformoje. Jos susidomėjimo objektai – tai kosmosas (stebėjo palydovo filmuojamą Marso paviršių), psichologija, sveika gyvensena, politika.

Nors ir visą savo profesinį gyvenimą praleido Lenkijos gilumoje, daugiausiai Torunėje, niekadose neužmiršo savo tapatybės. Pasakodavo, kad universitete buvo tekę susidurti su profesoriais, po karo persikėlusiais iš Vilniaus. Girdėdama jų antilietuviškus pasisakymus, netylėjusi, atkreipdavusi dėmesį, kad šmeižią Lietuvą. Beje, vėliau sugrįžusi į šį kraštą visados pastebėdavo, jei lietuvių teisės būdavo pažeidžiamos arba nepagarbiai kalbama apie juos ar Lietuvą, pvz., ekskursijos į Vilnių metu.

Deja, visų jos pasakojimų nepame-
nu, tačiau atrodo, jog Teresės mama
buvo iš Lietuvos. Namuose buvo
kalbama ne dzūkiškai, todėl ir ji ne-
dzūkavo, nors ir mokėsi Pristavonių
bei Punsko mokyklose. Kartais pri-
simindavo savo vaikystę. Kadan-
gi šeimoje augo 10 vaikų, pokario
laikotarpis tikrai nebuvo lengvas.
Atsimenu, Teresė sakė: „Oi, kaip aš
pavydėjau tavo mamai kaspinėlio
plaukuose. Tokį gražų turėjo.“

Bendraudamas su žmogumi, ne-
užfiksuoji jo visų pasakojimų, fak-
tų, todėl paprasčiau Teresės broleio
Valento, kad padėtų surašyti jos bio-
grafiją.

Teresė Bendoriūtė gimė 1941 m.
gruodžio 25 d. kaimelyje Mažie-
ji Šelviai, Vilkaviškio rajone, Jono
ir Agotos (Balevičiūtės) Bendorių
šeimoje, kuri buvo tuo laikotarpiu
iškeldinta į tuometinę sovietinę
Lietuvą. Bendoriai gyveno vokiečių
ūkyje, kurį šeimininkai paliko vyk-
dami į Vokietijos užimtą teritoriją
– Lenkiją. Vėliau vokiečiams sugrį-
žus šeima buvo iškeldinta į Vilniaus
rajoną (Sudervę). Karui baigiantis
ir rusams išstūmus vokiečius, grįžo
į Lenkiją, Burokų kaimą.

Teresė gimė kaip dvynė, tačiau jos

dvynys brolis Anicetas mirė maž-
daug vienerių. Šeimoje iš viso buvo
10 vaikų: Antanas, Juozas, Alfonsas,
Silvestras, Jonas, Klemensas, Danie-
lius, Teresė ir Anicetas, Justinas (var-
dijant nuo vyriausiojo).

Mokėsi Pristavonių pradinėje mo-
kykloje, po to Punsko licėjuje. Studi-
javo Liublino medicinos akademijoje
(dabartinis Medicinos universitetas),
kur 1973 m. įgijo slaugos magistro
laipsnį. Teresė didžiąją gyvenimo
dalį praleido Lenkijos gilumoje, stu-
dijuoti išvyko į Liubliną, tačiau pro-
fesinį gyvenimą susiejo su Torunės
miestu. Čia dirbo sveikatos apsaugos
sistemoje pirmiausia vyr. sesele, vė-
liau sveikatos apsaugos administraci-
joje – buvo ZOZ (sveikatos apsaugos
komplekso) inspektorė.

1994 m. išėjusi į pensiją nuspre-
dė sugrįžti arčiau gimtųjų namų, tad
Suvalkuose nusipirko butą ir 1997 m.
atsikėlė čia gyventi. Iš čia ir tėvų ka-
pai arčiau, ir broliai bei jų šeimos.
Tuomet ir daugiau pradėjo bendrau-
ti su mano mama, savo jaunystės
drauge. Atvažiuodavo į Punkską, kar-
tu žaisdavom bridžą. Labai mėgo
mąstymą lavinančius užsiėmimus.
Visą laiką stengėsi smegenims duoti
iššūkių – sprendė kryžiažodžius, iš-

moko dirbti kompiuteriu, naudotis
internetu.

Mylėjo gamtą. Kiek ją pamenu
sugrįžusią į Suvalkus, visados turėjo
gyvūnėlį. Iš Torunės parsivežė ka-
tiną, o kai jo neteko, labai išgyveno.
Vėliau priglaudė benamį šuniuką,
kuris išgyveno 18 metų, rūpinosi juo,
vežiojo pas veterinara. Pora metų
prieš mirtį priglaudė benamį kati-
ną. Gyvendama Suvalkuose, ypač
po mano mamos mirties ji sakyda-
vo, kad jaučiasi vieniša, kad visos jos
draugės išmirė: tiek Torunėje, tiek
čia, Punske. Iš 9 brolių liko tik vienas
– Justinas.

Pastarųjų keleto metų jos mėgs-
tamas užsiėmimas buvo laiką leisti
gamtoje. Pėstute arba savo dviračiu
(pirmiausiai paprastu, vėliau elek-
triniu) išvykdavo visam pusdieniui
už Suvalkų, dažniausiai į Patašinės
pusę, čia atsisėdavo ant kelmiuko
ir klausydavosi paukščių muzikos. Iš
miško parsiveždavo žemuogių, o ru-
denėjant grybų.

Po mano mamos mirties šešetą
metų pabendraudavau su ponia Tere-
se daugiausiai telefonu. Džiaugiuosi
ją sutikusi savo kely ne epizodiškai,
o galėjusi giliau pažinti. Visados tu-
rėjo ką įdomaus papasakoti.

Teresė iškeliaavo ramiai, nors ne-
tikėtai užspausta sunkios ligos, bet
iki paskutinės dienos su sąmone ir
be didelių kančių. Mirties dieną ap-
lankiau ją ir į klausimą, ar ką skauda,
atsakė – ne. Tik stengdamasi atsi-
gerti per šiaudelį vandens prašneko:
„O kad taip būtų šulinio vanduo,
tada atsigerčiau...“

Tikime, kad anapus vanduo skai-
drus ir gaivus kaip tikro kaimo šuli-
nio ir nespaudžia širdies nei vienvė,
nei artimųjų ilgesys. Tegul būna
lengva Jums, ponია Terese, gimtoji
Punsko žemelė!

Pirma iš dešinės – Teresė Bendoriūtė

Iš Irenos Vilimienės asmeninio albumo

KLAIDOS ATITAISYMAS

2026 m. 13 „Aušros“ numeryje, Birutės Vaičiulienės straipsnyje „Punsko Kovo 11-osios bendrojo lavinimo lietuvių licėjui 70“, pateikta klaidinga informacija. Suvalkų krašto lietuvių išeivijos sambūris Kanadoje licėjui padovanojo 3000 Kanados dolerių, o ne – kaip straipsnyje rašoma – 300 Kanados dolerių.

Už klaidą atsiprašome.

Punsko Kovo 11-osios bendrojo lavinimo lietuvių licėjaus direktorius Alvydas Nevulis

Gerb. Mokytojai!
Gyvenimas – lyg knyga,
Kur kiekvienas puslapis savas.
Tegul dar daug gražių skyrių
Likimas Jums parašys.

Rugpjūčio 6 d. gerb. **Jeronimas Šalčiūnas** iš Marijampolės šventė 98-ąjį gimtadienį. Nuoširdžiai sveikiname Jus gražios šventės proga ir dėkojame už tai, ką per savo gyvenimą dovanojote kitiems – žinias, išmintį, gerą žodį, eiles, moralinę ir materialinę paramą.

Linkime stiprios sveikatos, ramybės širdyje, jaukių dienų ir kuo daugiau šviesių akimirkų!

Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos direktorius Jonas Vydra
Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus direktorius Alvydas Nevulis
Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekauskas
„Aušros“ redaktorė Irena Vilimienė

Nuoširdžiai dėkojame visiems, kurie sunkią netekties valandą buvo kartu su mumis ir palydėjo
A. A. ZENONĄ KNYŽĄ
į paskutinę kelionę.

Ačiū už išsakytus gražius žodžius, nuoširdžią užuojautą, palaikymą, maldas, gėles ir tylų buvimą šalia. Jūsų šiluma, gerumas ir parama suteikė mums stiprybės šiuo sunkiu metu. Tegul visos gražios akimirkos, patirtos kartu su Zenonu, amžinai išlieka mūsų širdyse ir atmintyje.

Zenono Knyzos šeima ir artimieji

Dėl mylimos mamytės **Genutės Grigutienės** mirties bendradarbę Aliciją Jakubauskienę nuoširdžiai užjaučia

Lenkijos lietuvių draugija ir „Aušros“ redakcija

KATARAKTA

Išgydyk pas mus savo akis!

Mūsų klinika – viena geriausių kataraktos diagnostikos ir gydymo centrų.

**PROCEDŪRA
FINANSUOJAMA
LIGONIŲ KASOS LĖŠOMIS**

Pacientas gali pasirinkti „premium“ lęšį!

**DAUGIAU INFORMACIJOS
INTERNETE**

MŪSŲ METODO PRIVALUMAI:

- ✓ Nedidelis pjūvis (1–2 mm)
- ✓ Be siūlių
- ✓ Be hospitalizavimo
- ✓ Greitas sveikimo procesas
- ✓ Nuskausminimas lašais
- ✓ Greitai atliekama procedūra

PAPILDOMAI:

- ✓ Be eilių

UŽSIREGISTRUOK VIZITUI!

+48 794 103 317

uabkatarakta@gmail.com

katarakta.eu